

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

ПОГОДЖЕНО

Декан факультету (Директор ННІ)

Гуманітарно-педагогічний

Савицька І. М.

“ _____ ” _____ 2025 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Педагогіки

Чередник Л. М.

“ _____ ” _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Формування англомовної компетентності студентів засобами генеративного штучного інтелекту»

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

(код і назва)

Освітня програма Інформаційно-комунікаційні технології в освіті

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

Кандидат педагогічних наук, доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Єресько О.В.

(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Доктор педагогічних наук, професор

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Сопівник Р.В.

(ПІБ)

Виконав

студент

(підпис)

Кундас В.Ю.

(ПІБ)

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри педагогіки,
кандидат педагогічних наук**

Чередник

Л.М.

“ _____ ” _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Кундасу Валерію Юрійовичу

Спеціальність 011 Педагогіка вищої школи
Освітня програма Освітні, педагогічні науки
Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Формування англomовної компетентності студентів засобами генеративного штучного інтелекту»
затверджена наказом ректора НУБіП України від “__” _____ 20__ р. № __ «_»
Термін подання завершеної роботи на кафедру _____ 20__ р.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи Наукові розробки вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали періодичних видань, електронні ресурси, словники, навчальна та довідкова література, сучасні інструменти генеративного штучного інтелекту.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні підходи до формування англomовної компетентності студентів та визначити сутність, структуру і компоненти цієї компетентності у сучасній лінгводидактиці.
2. Дослідити еволюцію та класифікацію генеративних технологій штучного інтелекту, їх освітній потенціал і можливості використання у навчанні англійської мови.
3. Визначити психолого-педагогічні умови ефективного впровадження генеративного AI у процес формування англomовної компетентності студентів.
4. Розробити та апробувати методику використання генеративного штучного інтелекту для розвитку різних компонентів англomовної компетентності студентів закладів вищої освіти.
5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики, здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих результатів і визначити їх педагогічне значення.

Дата видачі завдання “__” _____ 20__ р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

Сопівник Р.В.
(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

Кундас В. Ю.
(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок, з яких близько 60 сторінок припадають на основний текст. Робота містить 6 таблиць, 2 рисунки і 3 додатки. Список використаних джерел включає 39 найменувань українських і зарубіжних наукових праць, що забезпечує репрезентативність теоретичної та емпіричної бази дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання й методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів. Підкреслено необхідність формування англомовної компетентності студентів у сучасних умовах цифровізації освіти та активного використання генеративного штучного інтелекту, що є ключовою умовою ефективного навчального процесу та підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади формування англомовної компетентності з використанням генеративного AI» присвячено аналізу наукових підходів до вивчення іншомовної компетентності, структури та компонентів англомовної компетентності, психолого-педагогічних умов її формування, а також сучасних методик навчання іноземних мов із акцентом на цифрові технології та генеративний AI. У цьому розділі розкрито лінгвістичні, комунікативні, соціокультурні та стратегічні компоненти компетентності та їх взаємозв'язок із розвитком практичних навичок студентів.

Другий розділ «Генеративний штучний інтелект як інноваційний засіб розвитку англомовної компетентності» висвітлює сутність генеративного AI, принципи його роботи, педагогічний потенціал та приклади використання у навчанні англійської мови. Охарактеризовано способи застосування систем на основі ChatGPT для створення індивідуалізованих вправ, моделювання

діалогів, редагування текстів та розвитку стратегічних метанавичок студентів. Підкреслено значення інтерактивної співтворчості між студентом та AI, що дозволяє поєднувати автономну діяльність учня з технологічною підтримкою.

Третій розділ «Методика використання засобів генеративного AI у навчанні англійської мови» присвячено розробленню та апробації методичних прийомів і вправ із використанням генеративного AI. Розглянуто формування лексичної та граматичної компетенції, розвиток письмових навичок, тренування аудіювання та говоріння через моделювання діалогів. Окрема увага приділена ролі викладача у фасилітації процесу, контролі виконання завдань та підтримці академічної доброчесності, а також критеріям оцінювання результатів навчання.

Четвертий розділ «Експериментальне дослідження ефективності використання генеративного AI у навчанні англійської мови» описує мету, завдання, етапи та організацію педагогічного експерименту, характеристику вибірки та інструментів дослідження, хід формувального експерименту, а також аналіз результатів до та після його проведення. Представлено кількісні та якісні дані, графіки, таблиці, інтерпретацію результатів та їх педагогічне значення для підвищення ефективності навчання.

У загальних висновках підбито підсумки теоретичного та експериментального дослідження, розкрито наукову новизну роботи, яка полягає у дослідженні можливостей генеративного AI для розвитку англійської компетентності студентів, а також визначено практичне значення отриманих результатів для впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Ключові слова: генеративний штучний інтелект, англійська компетентність, інноваційні технології, розвиток навичок, цифрові інструменти, педагогічний експеримент, навчальні стратегії.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	9
1.1. Поняття англomовної компетентності у сучасній лінгводидактиці	9
1.2. Структура та компоненти англomовної компетентності (мовна, мовленнєва, соціокультурна, стратегічна).....	12
1.3. Психолого-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності	14
1.4. Сучасні підходи до навчання англійської мови у вищій школі (комунікативний, компетентнісний, технологічний)	18
1.5. Використання цифрових інструментів та EdTech у навчанні іноземних мов.....	20
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	24
2.1. Поняття, принципи функціонування та класифікація генеративного штучного інтелекту	24
2.2. Еволюція технологій штучного інтелекту: від адаптивних систем до генеративних моделей	26
2.3. Освітній потенціал генеративного AI: можливості для викладача й студента	30
2.4. Огляд інструментів генеративного AI для навчання англійської мови: ChatGPT, Grammarly, DeepL Write, Perplexity, Writefull	32
2.5. Етичні, методичні та когнітивні аспекти використання AI у навчанні мов.....	34
2.6. Ризики, обмеження та умови безпечної інтеграції генеративних технологій у навчальний процес.....	36
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	38
3.1. Цілі та завдання впровадження генеративного AI у навчанні англійської мови	38
3.2. Принципи та підходи до розроблення методики	40
3.3. Розроблення вправ і завдань із використанням генеративного AI для формування різних компонентів компетентності.....	42
3.4. Роль викладача у процесі роботи з AI: фасилітація, контроль і підтримка академічної доброчесності.....	49

3.5. Критерії оцінювання результатів навчання із застосуванням генеративного AI	51
Висновки до розділу 3	53
РОЗДІЛ 4. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО AI У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	54
4.1. Мета, завдання, етапи та організація педагогічного експерименту	54
4.2. Характеристика вибірки та інструментів дослідження	55
4.3. Хід формувального експерименту	56
4.4. Аналіз результатів до та після експерименту	59
4.5. Інтерпретація результатів та їх педагогічне значення	62
Висновки до розділу 4	64
Додаток А	73
Додаток Б	75
Додаток В	76
Додаток Г	78

ВСТУП

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активною інтеграцією цифрових технологій у навчальний процес, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до формування мовних компетентностей студентів. В освітньому середовищі дедалі більше уваги приділяється впровадженню технологій генеративного штучного інтелекту (GAI) з метою підвищення ефективності навчання. Поява таких систем, як ChatGPT (OpenAI), Grammarly, Writesonic, DeepL Write та інших, відкрила нові можливості для персоналізованого, інтерактивного та самостійного опанування мови. Актуальність теми зумовлена тим, що, незважаючи на швидке поширення генеративних моделей у світі, педагогічний потенціал їх застосування у навчанні англійської мови залишається недостатньо дослідженим. Потребують уточнення методичні підходи до інтеграції таких технологій у навчальний процес, визначення оптимальних способів їх використання для формування різних компонентів англомовної компетентності — мовної, мовленнєвої, соціокультурної та стратегічної.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання засобів генеративного штучного інтелекту у формуванні англомовної компетентності студентів.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної компетентності студентів закладів вищої освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови, методи та засоби формування англомовної компетентності із застосуванням генеративного штучного інтелекту.

Для досягнення поставленої мети було визначено низку завдань, спрямованих на послідовне розкриття теми дослідження. Насамперед проаналізовано науково-методичні підходи до формування англомовної компетентності студентів, а також розкрито сутність, принципи функціонування та педагогічний потенціал генеративного штучного інтелекту.

Далі визначено можливості його застосування у процесі навчання англійської мови на різних етапах формування компетентності. У ході роботи розроблено та апробовано методику використання генеративного AI у навчальному процесі, а також здійснено оцінювання її ефективності за результатами педагогічного експерименту.

Для реалізації мети дослідження застосовано комплекс взаємопов'язаних методів. Теоретичний етап охоплював аналіз наукових джерел і моделювання процесу формування англійської компетентності з використанням генеративного штучного інтелекту. Емпіричний етап включав спостереження, анкетування, тестування та педагогічний експеримент, а отримані результати узагальнювалися за допомогою статистичної обробки даних.

Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному доведенні ефективності використання генеративного штучного інтелекту як інноваційного засобу формування англійської компетентності студентів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичних рекомендацій щодо інтеграції генеративного AI у навчальний процес, які можуть бути використані викладачами англійської мови у закладах вищої освіти, а також у створенні навчальних матеріалів з адаптацією до різних рівнів мовної підготовки студентів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

1.1. Поняття англомовної компетентності у сучасній лінгводидактиці

У процесі розвитку методики навчання іноземних мов поняття «компетентність» поступово витіснило традиційне поняття «знання» або «володіння граматикою». На ранніх етапах (середина ХХ століття) увага зосереджувалася на лінгвістичних структурах — формальних правилах мовлення, граматиці, фонетиці. Згодом, із розвитком комунікативного підходу в 1970-х роках, з'явилося усвідомлення того, що знання правил не гарантує ефективного спілкування у реальних ситуаціях.

Переходом до концепції стала праця Dell Hymes, який запропонував термін «комунікативна компетентність», акцентуючи увагу на соціальних і функціональних аспектах мовлення — коли мовлення розглядається не лише як застосування правил, а як участь у комунікативному процесі.

У подальшому (наприклад, у моделях Michael Canale & Merrill Swain) поняття «комунікативна компетентність» деталізувалося: виділялися мовна складова, стратегічна, соціокультурна (контекстуальна) тощо. Цей розвиток сприяв переходу до принципів навчання, орієнтованого на завдання, інтерактивність і реальні ситуації спілкування.

У 2020-х роках акцент у методиці повідомлено зміщується ще далі: не лише «комунікативна», а «компетентність» в англомовному середовищі включає також професійно-орієнтовані, міжкультурні, цифрові компоненти. Наприклад, дослідження 2024 року розглядає формування іноземної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України з використанням ІКТ-інструментів. Інше дослідження 2024 року аналізує структуру професійної іншомовної комунікативної компетентності у студентів технічних спеціальностей. Історично розвиток цього поняття пройшов кілька ключових етапів: спочатку формувався акцент на граматиці та лінгвістичних

знаннях, далі відбувся перехід до комунікативного підходу з фокусом на функції та ситуації спілкування, а сучасний етап характеризується розширенням поняття компетентності, що тепер охоплює не лише лінгвістичну й соціокультурну, а й професійну, стратегічну та цифрову складові.

Це прос-тежує, як поняття англомовної компетентності еволюціонувало — від знання мови до здатності використовувати її ефективно, адекватно, самостійно та стратегічно в реальних, часто професійно-орієнтованих, міжкультурних контекстах.

В умовах сучасної вищої освіти англомовна компетентність розглядається як інтегрована змінна якість особистості, що охоплює знання, уміння і навички цілеспрямовано використовувати англійську мову в професійних, міжкультурних і комунікативних ситуаціях. Це означає, що володіння граматикою чи лексикою саме по собі ще не є достатнім: важливо застосовувати ці знання в реальному спілкуванні, враховуючи мовленнєві, соціальні й стратегічні аспекти (наприклад, розуміння культурного контексту, адаптація стилю мовлення, самоконтроль) [22].

Один із ключових компонентів англомовної компетентності — мовна (лінгвістична) складова: вона включає знання лексики, граматики, фонетики, уміння декодувати й кодувати мовні одиниці, оперувати мовними структурами. У статті Корнієвої підкреслено важливість усвідомлення граматичних категорій і здатності застосовувати їх у мовленнєвій діяльності майбутніх учителів.

Комунікативна складова компетентності передбачає здатність ефективно й адекватно використовувати мову для здійснення комунікативної дії — це означає розуміти усні чи писемні висловлювання, формулювати власні, брати участь у діалозі чи монологі, адаптувати мовлення до ситуації. Наприклад, дослідження Марціна показало, що формування англомовної компетентності в

говорінні серед майбутніх фахівців передбачає інтеграцію письмової практики як одного із засобів розвитку усного мовлення [5].

Соціокультурна (міжкультурна) складова включає розуміння соціальних, культурних, педагогічних контекстів використання мови: усвідомлення норм, стилю, реєстру мовленнєвої взаємодії, здатність налаштувати мовлення відповідно до соціокультурної ситуації. Підкреслюючи це, у курсі «Англомовна комунікативна практика», впровадженому в 2024 році, зазначено, що серед компонентів — лінгвосоціокультурна компетенція, спрямована на міжкультурний діалог і толерантність.

Стратегічно-рефлексивна складова охоплює вміння планувати, контролювати та оцінювати власні мовленнєві дії, вибирати оптимальні стратегії комунікації, коригувати помилки, а також застосовувати самоконтроль і самооцінку. Дослідження, присвячене ролі штучного інтелекту у формуванні комунікативної компетентності, показує, що використання AI-інструментів сприяє зростанню автономності учня та розвитку його здатності регулювати власну діяльність, активізуючи стратегічну складову мовної компетентності.

Отже, англомовну компетентність можна визначити як багатокomпонентне інтегроване утворення, яке забезпечує здатність особистості не лише знати й розуміти англійську мову, але й діяти з нею ефективно, адекватно та відповідально — у професійних, міжкультурних та комунікативних ситуаціях. У педагогічному контексті це означає, що навчання англійської мови має бути спрямоване не лише на засвоєння знань, але й на розвиток умінь, навичок і здатності до мовленнєвої діяльності й саморефлексії.

Крім того, формування такої компетентності передбачає створення навчального середовища, яке стимулює автентичне спілкування, критичне мислення та постійне вдосконалення мовної особистості.

1.2. Структура та компоненти англомовної компетентності (мовна, мовленнєва, соціокультурна, стратегічна)

Структура англомовної компетентності передбачає систему взаємопов'язаних компонентів, які забезпечують здатність особистості ефективно використовувати англійську мову в різноманітних комунікативних, професійних і міжкультурних ситуаціях. У сучасних лінгводидактичних дослідженнях виділяють такі ключові складові: мовна (лінгвістична), мовленнєва (комунікативна), соціокультурна (міжкультурна) та стратегічна (рефлексивно-діяльнісна).

Англомовна компетентність охоплює кілька взаємопов'язаних складових, кожна з яких забезпечує певний аспект володіння мовою. Мовна (лінгвістична) складова включає знання системи мови — лексики, граматики, фонетики, морфології та синтаксису. Вона також охоплює навички декодування й кодування мовних одиниць, орієнтованих на систему мови як таку. У дослідженні Якубової підкреслюється, що саме лінгвістичний компонент становить основу володіння мовою й слугує базою для розвитку інших складових [11].

Мовленнєва або комунікативна складова передбачає здатність здійснювати мовленнєву діяльність — слухати, читати, говорити та писати англійською мовою, вступати у діалог або монолог, реагувати на висловлювання та адаптуватися до різних ситуацій спілкування. Вона реалізує знання мовної системи у практичній комунікації. У сучасних дослідженнях зазначається, що комунікативна діяльність включає взаємодію між функцією, ситуацією, текстом і стратегією.

Соціокультурна, або міжкультурна, складова передбачає знання культурних, соціальних та етичних норм мовлення носіїв англійської мови, а також уміння діяти в іншомовному середовищі, враховуючи специфіку ситуацій, регістрів і соціальних ролей. Як показують дослідження Маркелова та Іlicheвої, розвиток соціокультурної компетентності є важливою умовою

ефективного міжкультурного спілкування, особливо у професійних контекстах [4].

Стратегічна, або рефлексивно-діяльнісна, складова охоплює вміння планувати, контролювати та регулювати мовленнєву діяльність, обирати адекватні стратегії комунікації, коригувати помилки та здійснювати самооцінку. Вона сприяє автономності мовця, його здатності адаптуватися до нових умов і ефективно взаємодіяти у мовному середовищі. У сучасній методиці наголошується, що навіть високий рівень мовних знань без сформованих стратегічних навичок залишається переважно пасивним і не забезпечує реальної комунікативної компетентності.

Таблиця 1.1

Компоненти англомовної компетентності та їх зміст

Компонент	Основний зміст
Мовна	Знання системи мови: лексика, граматики, фонетика
Мовленнєва	Використання мови у видах діяльності: читання/письмо/говоріння
Соціокультурна	Здатність діяти у культурно-соціальному контексті, міжкультурність
Стратегічна	Планування, регулювання, самооцінка, вибір мовленнєвих стратегій

Компоненти не функціонують ізольовано: мовна база потрібна для мовленнєвої діяльності; соціокультурна обумовлює адекватність мовленнєвих дій; стратегічна забезпечує гнучкість і саморегуляцію. Наприклад, студент із добрим словниковим запасом і граматиною (мовна) може не ефективно комунікувати, якщо не враховує культурний контекст (соціокультурна) або не має стратегії відповіді (стратегічна).

Розуміння структури англomовної компетентності має методичне значення: навчальні програми мають передбачати розвиток не тільки знань і навичок, але й міжкультурної чутливості та стратегічних умінь. Наприклад, інтеграція завдань із аналізом культурних ситуацій або вправ із самоконтролем сприятиме більш повному розвитку компетентності.

1.3. Психолого-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності

Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів вищої школи потребує створення передумов, які належать до сфери психолого-педагогічних умов. Ці умови охоплюють фактори, які забезпечують ефективне навчання, мотивацію, розвиток самостійності та мовленнєвої активності, а також передбачають відповідне освітнє середовище та організацію діяльності.

Однією з ключових умов є створення психолого-педагогічного середовища, яке сприяє активній участі студентів у процесі вивчення мови — коли студенти відчують підтримку, впевненість, мотивацію до спілкування англійською. Таке середовище формує не лише позитивне ставлення до навчання, а й підвищує рівень автономності, відповідальності та здатності застосовувати набуті знання у реальних комунікативних ситуаціях. Наприклад, дослідження 2024 року виявило, що серед педагогічних умов формування комунікативних умінь курсантів на мовних дисциплінах важливими є: застосування інтерактивних форм і методів, реалізація

особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів, активізація проєктної роботи [17].

Такий підхід дозволяє зменшити мовленнєвий бар'єр, підвищити готовність до мовленнєвої взаємодії й стимулювати самоорганізацію студента як мовного суб'єкта.

Другий важливий аспект — це організація навчання, орієнтована на активну мовленнєву діяльність: вправи, дискусії, проєкти, рольові ігри, симуляції мовленнєвих ситуацій. Така діяльність забезпечує безпосереднє використання мови, що сприяє формуванню комунікативної компетентності. У дослідженні Мельник І. підкреслено, що сучасна методика навчання іноземної мови розглядає комунікативну компетентність як здатність до усного і письмового спілкування з представниками інших культур, включно з аудіюванням, і що формування цієї здатності відбувається через діяльнісний підхід [6].

Таким чином, методика має передбачати не лише пасивне засвоєння знань, а саме їх застосування в активному, реалістичному мовному контексті.

Сучасне навчання іншої мови все більше враховує роль технологій та інтерактивних форм: використання мультимедійних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій, змішаного навчання, що може виступати важливою психолого-педагогічною умовою. Наприклад, у статті, присвяченій педагогічним умовам формування іншомовної компетентності курсантів немовних спеціальностей, виокремлено такі умови: продуктивне іншомовне освітнє середовище, застосування ІКТ, моделювання професійних ситуацій, методи активного навчання [10].

Використання технологій не тільки полегшує доступ до навчальних ресурсів, але й підвищує мотивацію, самоорганізацію та відповідальність студента у процесі освоєння мови.

Не менш важливими є умови, які стимулюють внутрішню мотивацію студента, його здатність до самоконтролю, самооцінки, вибору стратегій

мовленнєвої діяльності. Стратегічна компетентність стає не лише компонентом структури англомовної компетентності, але і психолого-педагогічним чинником, якщо студент навчається усвідомлено застосовувати стратегії, планувати діяльність, коригувати власну діяльність. Також дослідження вказують на необхідність персоналізації навчання, що враховує особистісні особливості, рівень готовності до мовленнєвої взаємодії. Наприклад, розглянуто психологічні особливості формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів — розуміння емоційного стану учня, його ставлення до іншомовного спілкування та розвиток автономності [2].

Ще одна важлива умова — системний та інтегрований характер процесу навчання: формування іншомовної компетентності має відбуватися поступово, з урахуванням етапів, зростання рівня складності, інтеграції видів діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та соціокультурних елементів. У матеріалі щодо педагогічних умов формування комунікативної компетентності школярів зазначено: забезпечення етапності навчання, систематичне впровадження активних методів і технологій та мотиваційне забезпечення комунікативної взаємодії [8].

Це означає, що навчальний курс чи модуль має бути спланований так, щоб умови для розвитку компетентності були не випадковими, а послідовними й комплексними.

Отже, психолого-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності охоплюють створення сприятливого середовища, орієнтацію на діяльнісність і мовленнєву активність, використання інтерактивних та технологічних засобів, стимулювання мотивації та саморегуляції студентів, а також системність і інтеграцію навчального процесу. Забезпечення цих умов є фундаментом для успішного розвитку англомовної компетентності у студентів, адже саме в таких умовах знання, навички і стратегії можуть стати дійсно активними й ефективними

Таблиця 1.2

Психолого-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної

Умова	Зміст	Приклади реалізації
1. Створення сприятливого психологічного педагогічного середовища	Забезпечення доброзичливої атмосфери, де студенти не бояться робити помилки й активно спілкуються англійською.	Використання принципу “error friendly classroom”, підтримка замість критики, групові обговорення.
2. Орієнтація на діяльність і мовленнєву активність	Формування компетентності через виконання реальних комунікативних завдань, рольових ігор, дебатів.	Сценарні вправи, навчальні дебати, симуляції “job interview” чи “client meeting”.
3. Використання інтерактивних технологічних засобів	Підвищення мотивації ефективності навчання через цифрові інструменти мультимедійні ресурси.	Використання онлайн-платформ (Quizlet, ChatGPT, Duolingo, Padlet), інтерактивні презентації, VR-сценаріїв.
4. Розвиток внутрішньої мотивації самоорганізації	Формування здатності самостійно планувати, контролювати й оцінювати власне навчання.	Індивідуальні мовні щоденники, самооцінка прогресу, рефлексивні завдання після кожної теми.
5. Інтеграція психологічних педагогічних і методичних компонентів	Узгодженість навчальних методів із психологічними особливостями студентів, послідовність і системність формуванні компетентності.	Комбінування аудіювання, говоріння, письма та читання в спільних завданнях; поступове ускладнення тем і форматів.
6. Соціокультурна інтеграція	Формування толерантності міжкультурного розуміння вивчення культурного контексту мови.	Тематичні заняття про традиції культурні норми, міжкультурні проекти з іноземними студентами.

компетентності студентів

Узагальнюючи наведене, можна зазначити, що перелічені психолого-педагогічні умови не діють ізольовано, а утворюють цілісну систему, спрямовану на формування комунікативно активної, мотивованої та самостійної особистості студента. Вони взаємодоповнюють одна одну: сприятливе середовище створює емоційний комфорт, який підсилює мотивацію; технологічні засоби забезпечують індивідуалізацію навчання; інтеграція мовних і соціокультурних компонентів сприяє формуванню цілісної картини іншомовного спілкування. У сукупності ці фактори формують передумови для ефективного розвитку англomовної компетентності, що відповідає сучасним вимогам європейського освітнього простору та концепції безперервного професійного зростання майбутніх фахівців.

1.4. Сучасні підходи до навчання англійської мови у вищій школі (комунікативний, компетентнісний, технологічний)

Сучасна система викладання англійської мови у вищій школі активно змінюється завдяки цифровізації освіти та використанню інструментів штучного інтелекту. Сьогодні лінгводидактика орієнтується не лише на засвоєння мовних знань, а й на розвиток комунікативних, критично-аналітичних та цифрових навичок студентів. Відповідно до цього у практиці вищої освіти чітко окреслюються три провідні підходи до навчання англійської мови — комунікативний, компетентнісний і технологічний, які взаємодоповнюють один одного та формують цілісну методологічну базу [3].

Комунікативний підхід залишається провідною парадигмою навчання англійської мови у вищій школі. Його основна мета — формування здатності студента ефективно спілкуватися у реальних мовленнєвих ситуаціях. Цей підхід ґрунтується на ідеї, що мова є не лише системою граматичних правил, а насамперед інструментом соціальної взаємодії. Тому акцент зміщується з механічного запам'ятовування лексики чи граматики на розвиток умінь

спілкування, розуміння контексту, інтерпретації невербальних сигналів, а також уміння вести діалог у міжкультурному середовищі [14].

Викладач виступає не як джерело знань, а як фасилітатор комунікації — організовує інтерактивні форми навчання: рольові ігри, дебати, проєкту діяльність, симуляції професійних ситуацій. Це створює умови для розвитку не лише мовних, а й соціальних компетентностей студентів. Комунікативний підхід, на думку сучасних дослідників, є базовим елементом будь-якої моделі викладання іноземних мов, оскільки він формує фундамент іншомовної комунікативної компетентності [29].

Компетентнісний підхід розвинувся як логічне продовження комунікативного і орієнтований на результат навчання — формування системи ключових компетентностей, необхідних для професійної, академічної та соціальної самореалізації студентів. У контексті вищої освіти цей підхід передбачає інтеграцію мовних навичок із критичним мисленням, міжкультурною взаємодією, автономією навчання та відповідальністю за власний результат.

Відповідно до Європейських рекомендацій із мовної освіти (CEFR, оновлення 2023 року), володіння англійською мовою трактується не як володіння системою правил, а як здатність ефективно використовувати мову у професійному та суспільному житті [16]. Тому вища школа приділяє особливу увагу практико-орієнтованим завданням, кейсам, груповим проєктам і рефлексії, що формують самостійність і креативність студентів [1].

Компетентнісний підхід змінює роль викладача — він стає наставником і партнером у навчальному процесі, а не контролером знань. Така взаємодія стимулює мотивацію студентів і сприяє розвитку навичок саморегульованого навчання, що є ключовими для формування англомовної компетентності у майбутніх фахівців [7].

Технологічний підхід відображає нову реальність цифрової освіти, у якій технології виступають не лише допоміжним інструментом, а й невід'ємним

середовищем навчання. У сучасній вищій школі активно використовуються онлайн-платформи (Duolingo, BBC Learning English, Coursera, Quizlet), цифрові симулятори, мобільні додатки, інтерактивні дошки, системи дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom) тощо.

Проте найактуальнішою тенденцією останніх років є застосування генеративного штучного інтелекту (GAI) у навчанні англійської мови. Такі інструменти, як ChatGPT, Grammarly чи Claude.ai, дозволяють студентам тренувати навички письма, перекладу, редагування текстів і навіть симулювати реальні комунікативні ситуації. Завдяки цьому навчальний процес стає більш персоналізованим, адаптивним і мотивувальним [37].

Дослідження свідчать, що використання GAI підвищує рівень залучення студентів і сприяє швидшому формуванню мовної впевненості, особливо у студентів, які відчують бар'єр під час усного мовлення [21]. Проте важливою умовою залишається педагогічний супровід, оскільки технології не замінюють викладача, а лише розширюють його інструментарій.

Отже, сучасна методика навчання англійської мови у вищій школі ґрунтується на поєднанні трьох підходів: комунікативного — як основи розвитку реальних мовленнєвих умінь; компетентнісного — як системи формування цілісної професійної особистості; та технологічного — як середовища реалізації цих процесів. Їхня синергія забезпечує більш гнучке, ефективне та мотиваційне навчання, у центрі якого перебуває активний, самостійний і технологічно грамотний студент. Таким чином, сучасна вища школа переходить від моделі передачі знань до моделі формування здатностей і компетентностей, що відповідає викликам глобалізованого світу та вимогам цифрової епохи [1].

1.5. Використання цифрових інструментів та EdTech у навчанні іноземних мов

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив підходи до організації освітнього процесу у сфері вивчення іноземних мов. Цифрові платформи, мобільні додатки та онлайн-сервіси (Duolingo, Quizlet, Kahoot, Grammarly, BBC Learning English тощо) стали невід'ємною частиною навчання. Їх використання дозволяє створювати інтерактивне освітнє середовище, стимулювати самостійність студентів і забезпечувати постійний доступ до автентичних матеріалів. Завдяки EdTech-інструментам викладачі отримали змогу урізноманітнювати форми подачі навчального контенту, організовувати групову роботу онлайн, а також відстежувати індивідуальний прогрес студентів [33].

Водночас наступним кроком еволюції цифрової освіти стало впровадження генеративного штучного інтелекту (Generative Artificial Intelligence, GAI) — технологій, здатних створювати текст, зображення, аудіо чи відео на основі заданих користувачем параметрів. Якщо попередні EdTech-рішення лише допомагали опанувувати мовні структури, то GAI дозволяє взаємодіяти зі штучним інтелектом як із комунікативним партнером, що суттєво змінює саму природу мовного навчання.

Генеративні моделі, такі як ChatGPT, Gemini, Claude, DeepL Write чи Grammarly, здатні створювати тексти, переклади, навчальні діалоги, пояснення граматики або навіть симулювати спілкування з носієм мови. Це дозволяє студентам не лише практикувати навички письма та читання, а й розвивати комунікативну, соціокультурну та стратегічну компетентності, оскільки взаємодія з GAI імітує автентичне мовне середовище [24].

Використання GAI у навчанні англійської мови має низку переваг. По-перше, такі системи забезпечують індивідуалізоване навчання: студент отримує миттєвий зворотний зв'язок, може обирати рівень складності завдань та тип контенту відповідно до власних потреб. По-друге, GAI сприяє розвитку критичного мислення, оскільки студенти мають оцінювати достовірність і релевантність створених матеріалів [27]. По-третє, інтеграція генеративних

інструментів формує цифрову грамотність — одну з ключових компетентностей XXI століття.

Згідно з аналізом сучасних наукових публікацій, можна визначити такі ключові напрями використання генеративного штучного інтелекту у мовній освіті:

- Автоматизоване письмове наставництво — студенти використовують GAI для перевірки, редагування й покращення власних текстів (есе, листів, звітів) [24].
- Симуляція комунікації — чат-боти на базі GAI застосовуються для відпрацювання розмовних ситуацій, що підвищує впевненість у говорінні.
- Підтримка викладача — GAI допомагає створювати навчальні матеріали, сценарії уроків, вправи на лексику й граматику.
- Адаптивне навчання — системи на основі ШІ аналізують успішність студента та пропонують індивідуальні траєкторії навчання [33].

Генеративний ШІ відкриває нові можливості для інтерактивного, гнучкого та самостійного вивчення англійської мови. Він створює умови, коли студент стає активним учасником навчання, а не пасивним споживачем знань. Під час роботи з GAI користувач може тренувати говоріння, письмове мовлення, розуміння на слух та аналіз текстів, отримуючи миттєвий і персоналізований зворотний зв'язок. Такий підхід дозволяє підвищити мотивацію, підтримати інтерес до вивчення мови та зробити процес більш природним і динамічним.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дослідження було розглянуто теоретичні засади формування англомовної компетентності студентів та проаналізовано сучасні підходи до її розвитку в умовах цифровізації освіти.

Проведений аналіз наукових джерел дозволив з'ясувати, що англомовна компетентність у сучасній лінгводидактиці розглядається як цілісне

утворення, яке охоплює знання, уміння та навички, необхідні для ефективного спілкування англійською мовою в усній і письмовій формах. Її структура є багатокомпонентною і включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та стратегічну компетентності, які у взаємозв'язку забезпечують здатність до повноцінної комунікації в різних контекстах.

Визначено, що процес формування іншомовної комунікативної компетентності залежить від психолого-педагогічних умов, серед яких провідну роль відіграють мотивація, емоційний комфорт, інтерактивність навчання, а також активне залучення студентів до мовленнєвої діяльності. Успішне оволодіння іноземною мовою можливе за умови поєднання когнітивних, комунікативних і технологічних підходів до навчання.

Сучасна лінгводидактика характеризується переорієнтацією з традиційної парадигми «викладач – студент» на комунікативно- та компетентнісно орієнтоване навчання, що акцентує увагу на самостійному засвоєнні знань, формуванні критичного мислення та розвитку мовленнєвої автономії студентів. Особливої актуальності набуває технологічний підхід, який передбачає інтеграцію цифрових освітніх інструментів і платформ у навчальний процес.

У цьому контексті важливою тенденцією останніх років стало впровадження генеративного штучного інтелекту (GAI) як інноваційного засобу підтримки мовного навчання. Використання таких систем, як ChatGPT, Gemini, Grammarly та інших, сприяє підвищенню мотивації, розвитку навичок письма й говоріння, а також формуванню навичок самоконтролю та рефлексії. GAI виступає потужним засобом персоналізації навчання, створює умови для симуляції реальних ситуацій спілкування та дозволяє студентам отримувати миттєвий зворотний зв'язок.

Таким чином, узагальнення теоретичних положень дає підстави стверджувати, що використання генеративного штучного інтелекту є перспективним напрямом удосконалення процесу формування англійської

компетентності студентів. Його ефективне впровадження потребує оновлення методик викладання, підвищення цифрової грамотності викладачів і студентів, а також поєднання традиційних лінгводидактичних принципів із можливостями сучасних технологій.

РОЗДІЛ 2. ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1. Поняття, принципи функціонування та класифікація генеративного штучного інтелекту

У другому десятилітті XXI століття розвиток штучного інтелекту набув особливого значення для різних галузей суспільного життя, включаючи освіту. Однією з провідних тенденцій стало впровадження генеративного штучного інтелекту, який пропонує нові можливості для формування мовних і комунікативних компетентностей.

Генеративний штучний інтелект — це різновид алгоритмів штучного інтелекту, створених для генерування нових, оригінальних даних на основі навченої моделі. Головна відмінність цієї технології полягає в здатності не лише аналізувати чи класифікувати вже існуючі дані, а й формувати новий контент: текст, зображення, музику, відео тощо. Для освітньої сфери та навчання англійської мови особливо важливим є текстогенерація — можливість генерувати діалоги, тексти, вправи відповідно до конкретних навчальних цілей і ситуацій.

Провідними прикладами генеративних моделей є великі мовні моделі (LLM), такі як GPT (Generative Pre-trained Transformer) від OpenAI, BERT від Google, T5, а також мультимодальні моделі, здатні працювати із зображеннями чи іншими форматами даних (Stable Diffusion, DALL-E, Midjourney тощо).

Функціонування генеративних моделей базується на трьох ключових принципах:

1. Навчання на великих обсягах даних (Big Data). Генеративні моделі проходять етап попереднього навчання (pre-training) на масивах текстових, візуальних або змішаних даних. Це дозволяє системі «знати» широкий спектр мовних структур, стилів, жанрів і контекстів, що сприяє точній побудові відповідей чи створенню релевантних текстів для навчальних завдань.
2. Використання архітектури трансформерів (Transformers). У основі сучасних генеративних моделей лежить архітектура трансформера, яка ефективно обробляє і взаємозв'язує інформацію в контексті послідовності, розпізнає залежності між словами в реченні чи частинами тексту. Це забезпечує моделям високу якість генерування осмислених, зв'язних і логічно побудованих текстів.
3. Моделювання ймовірностей та креативності. Генеративний штучний інтелект працює із ймовірнісними прогнозами: на основі вже написаного тексту система добирає найбільш ймовірне наступне слово чи фразу. У той же час вона може пропонувати варіанти й модифікації, які варіюють за стилем, складністю, довжиною, синтаксисом, що є надзвичайно корисним для моделювання автентичних діалогів чи створення індивідуалізованих навчальних завдань.

Класифікація генеративного штучного інтелекту з огляду на специфіку освітньої галузі, генеративний штучний інтелект можна класифікувати за кількома ознаками:

1. За типом генерованого контенту:
 - Текстогенеруючі моделі (ChatGPT, DeepL Write, Writefull, Grammarly) — створюють текстові фрагменти, діалоги, резюме, твори, листи тощо.
 - Мультимодальні моделі (наприклад, GPT-4 або Gemini), які можуть обробляти не лише текст, а й зображення, аудіо та відео, що актуально для тренування мовлення чи аудіювання.
2. За способом навчання:
 - Класично навчувані моделі (на основі статичних наборів даних).

- Ітеративно навчені моделі (із можливістю донавчання чи адаптації до нового контенту на основі фідбеку користувача)
3. За способом взаємодії із користувачем:
- Автоматизована генерація (модель видає результат без втручання користувача; наприклад, автоматичне створення тексту для вправ).
 - Інтерактивна генерація (модель діє у режимі діалогу, уточнює задачі, пропонує варіанти, перевіряє відповіді — наприклад, ChatGPT).

Отже, генеративний штучний інтелект — це потужний інноваційний інструмент, що дає змогу не лише автоматизувати процес створення навчального матеріалу, а й персоналізувати й урізноманітнити підходи до формування англомовної компетентності студентів. Його функціонування базується на сучасних досягненнях у сфері комп'ютерної лінгвістики та обробки природної мови, а класифікація дозволяє добирати оптимальні інструменти відповідно до мети й завдань навчального процесу. Далі будуть розглянуті історичний розвиток, освітній потенціал та особливості застосування генеративного AI для навчання англійської мови.

2.2. Еволюція технологій штучного інтелекту: від адаптивних систем до генеративних моделей

Штучний інтелект пройшов тривалий і динамічний шлях розвитку, що супроводжувався фундаментальними змінами у підходах до його створення та використання в освіті та інших сферах. Розглядаючи сучасний стан генеративного штучного інтелекту, доцільно окреслити ключові етапи еволюції: від адаптивних систем до появи генеративних моделей.

Перший етап розвитку штучного інтелекту пов'язаний з появою експертних систем і простих адаптивних алгоритмів у 1950–1980-х роках. Експертні системи були побудовані на основі чітких правил («якщо–то»), баз знань і логічних висновків, що давало змогу автоматизувати вирішення завдань у сфері медицини, логістики, діагностики тощо. У мовній освіті такі

системи застосовувалися для перевірки правопису (spell-checkers), простих підказок у граматичних навичках, тестових завдань з чітко визначеними правильними відповідями.

Згодом з'явилися адаптивні навчальні системи — платформи, що могли підлаштовувати траєкторію навчання під індивідуальні особливості студента на основі аналізу його відповідей і прогресу. Типовими прикладами є системи типу Duolingo або Rosetta Stone (ранні версії), які зберігали досить жорсткий підхід до структури контенту та обмежені можливості пристосування.

Варто відзначити, що становлення інтелектуальних систем в Україні нерозривно пов'язане з іменем видатного вченого Віктора Михайловича Глушкова, засновника Інституту кібернетики НАН України. Ще у 1960–1970-х роках під його керівництвом були закладені теоретичні основи кібернетики, автоматизації обробки інформації та створення адаптивних систем управління. Глушков одним із перших у світі запропонував концепцію автоматизованих систем навчання та інтелектуальних машин, які здатні моделювати процеси мислення та прийняття рішень. Його ідеї щодо побудови моделей штучного інтелекту, розпізнавання образів і обробки природної мови мали значний вплив на подальший розвиток як вітчизняної, так і світової науки у сфері інформаційних технологій. Дослідження Глушкова та його учнів стали підґрунтям для формування сучасних підходів до створення адаптивних і генеративних освітніх систем.

На другому етапі розвитку (1990–2010-ті роки) в освітніх ІКТ з'являються інтелектуальні навчальні системи. На відміну від експертних, вони враховують стиль навчання, інтереси, емоційний стан учня, дозволяють диференціювати завдання, гнучко контролювати складність і темп засвоєння матеріалу. Уперше з'являються системи автоматичного формування тестових чи практичних завдань, елементи персоналізації, розпізнавання мови та аналізу тексту (Natural Language Processing, NLP). Наприклад, системи автоматичного

оцінювання есе могли аналізувати граматику, структуру, лексичне різноманіття.

Однак адаптація таких систем залишалася обмеженою: вони функціонували в межах заданих сценаріїв, заздалегідь прописаних шаблонів відповідей і не дозволяли генерувати дійсно новий контент.

З початку 2010-х років суттєвого прориву вдалося досягти завдяки технологіям глибокого навчання (deep learning), насамперед штучним нейронним мережам. Завдяки обробці великих обсягів даних (Big Data) і підвищеній обчислювальній потужності комп'ютерів з'явилися інструменти, спроможні самостійно аналізувати, класифікувати та передбачати результати з високою точністю.

З цього моменту освітні застосунки з'являються на базі простих чат-ботів (AI Tutors), голосових асистентів (Siri, Alexa), програм аналізу мови та перекладу (Google Translate, Grammarly).

З 2018 року у сфері ШІ спостерігається якісний стрибок — перехід до генеративних моделей. Їх основна інновація полягає у здатності створювати оригінальний зміст, а не лише давати стандартні відповіді або оцінювати вже існуючі роботи. З'являються трансформерні архітектури, особливо GPT (Generative Pre-trained Transformer), BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers), T5 від Google та інші.

Генеративні моделі навчаються на масштабних корпусах реальних текстів і здатні не просто імітувати людську мову, а генерувати нові висловлювання, враховуючи стиль, контекст, мету комунікації. Практичне використання таких технологій у навчанні англійської мови передбачає створення індивідуалізованих вправ, діалогів, творів, автоматичне редагування написаного та тренування різних мовних навичок, що дозволяє ефективно адаптувати навчальний процес під потреби конкретного студента.

Таблиця 2.1

Етап	Основний підхід	Можливості	Обмеження
Експертні системи/ адаптивні	Ручне програмування, скрипти, бази знань	Жорсткий алгоритм, автоматизація рутинних перевірок	Відсутність гнучкості, вузькість застосування
Інтелектуальні навч. системи	Алгоритмічна адаптація, просте NLP	Адаптація до студента, автоматичне оцінювання	Лімітоване варіювання контенту
Глибоке навчання	Нейронні мережі, аналіз великих даних	Самообучення, розпізнавання образів, складні аналітичні задачі	Відсутність генерації нового контенту
Генеративний ШІ	LLM, трансформер генерація тексту	Створення унікального змісту, моделювання діалогів, персоналізація	Ризики достовірності, контроль за етикою

Порівняльна характеристика етапів розвитку штучного інтелекту

Еволюція штучного інтелекту від жорстко алгоритмізованих до генеративних систем забезпечила принципово нові можливості для освітньої галузі, зокрема для розвитку англomовної компетентності. На основі генеративних моделей можна створювати унікальні засоби інтерактивного навчання, розширювати рамки педагогічного експерименту, підвищувати інтерес студентів до самостійної роботи та креативної діяльності.

Подальший розвиток генеративних моделей вимагає постійного моніторингу етичних, когнітивних та методичних аспектів, проте вже сьогодні

очевидно, що такі технології стають рушієм трансформації змісту і форм підготовки майбутніх фахівців.

2.3. Освітній потенціал генеративного AI: можливості для викладача й студента

Генеративний штучний інтелект відкриває принципово нові можливості для організації навчального процесу, підвищення його ефективності та персоналізації. Інтеграція генеративних моделей у навчання англійської мови дозволяє не лише автоматизувати рутинні завдання, а й суттєво розширити спектр дидактичних інструментів, доступних як для викладача, так і для студента.

Генеративний AI дає змогу швидко генерувати автентичні тексти, діалоги, вправи різного рівня складності, тематичні тести, сценарії для рольових ігор тощо. Це значно економить час викладача на підготовку до занять та дозволяє оперативно адаптувати матеріал під рівень і потреби конкретної групи або студента.

За допомогою генеративних інструментів викладач може створювати індивідуальні завдання, враховуючи інтереси, рівень знань, темп засвоєння матеріалу кожного студента. Штучний інтелект може пропонувати варіанти пояснень, додаткові приклади, альтернативні формулювання, що сприяє глибшому розумінню матеріалу.

Генеративний AI здатний автоматично перевіряти письмові роботи, надавати детальний коментар щодо граматики, стилю, лексики, а також пропонувати рекомендації для покращення. Це підвищує якість і об'єктивність оцінювання, а також дозволяє студентам оперативно отримувати фідбек [32].

За допомогою генеративних моделей викладач може створювати реалістичні сценарії для тренування усного мовлення, аудіювання, письма, моделювати міжкультурні комунікативні ситуації, які складно відтворити традиційними методами.

Використання сучасних AI-інструментів робить навчання більш динамічним, інтерактивним і цікавим для студентів, сприяє впровадженню елементів гейміфікації, проєктної та дослідницької діяльності.

Студенти можуть взаємодіяти з генеративним AI у зручному для себе темпі, обирати теми, що їх цікавлять, отримувати додаткові пояснення, практикувати навички у форматі діалогу або письмових завдань. AI може виступати у ролі віртуального тьютора, коректора чи співрозмовника.

Генеративні платформи доступні онлайн 24/7, що дозволяє студентам навчатися у зручний для них час, повторювати матеріал, отримувати миттєвий зворотний зв'язок, тренувати різні аспекти мовної компетентності (лексика, граматики, вимова, аудіювання тощо). Розвиток навичок самостійної роботи та критичного мислення. Взаємодія з AI стимулює студентів до самостійного пошуку інформації, аналізу отриманих відповідей, формулювання власних запитань, оцінки достовірності та релевантності згенерованого контенту.

Практика зі штучним інтелектом допомагає студентам подолати мовний бар'єр, тренувати усне і письмове мовлення без страху зробити помилку або отримати негативну оцінку з боку викладача чи одногрупників.

Генеративний AI дозволяє створювати інтерактивні вправи, ігри, квести, симуляції, що відповідають різним стилям навчання і сприяють формуванню комплексної англомовної компетентності.

Таким чином, генеративний штучний інтелект має значний освітній потенціал для підвищення якості, ефективності та індивідуалізації навчання англійської мови у закладах вищої освіти. Його впровадження сприяє оптимізації роботи викладача, розширює можливості для самостійної та групової діяльності студентів, створює умови для формування ключових компетентностей, необхідних у сучасному інформаційному суспільстві. Однак важливо враховувати етичні, педагогічні та методичні аспекти використання AI, що розглядатимуться у наступних підрозділах.

2.4. Огляд інструментів генеративного AI для навчання англійської мови: ChatGPT, Grammarly, DeepL Write, Perplexity, Writefull

Сучасний освітній простір пропонує широкий спектр генеративних AI-інструментів, які можуть бути ефективно використані для формування англійської компетентності студентів. Розглянемо найбільш популярні платформи та приклади їх практичного застосування у навчанні.

ChatGPT — це потужний інструмент на базі великих мовних моделей, що дозволяє вести діалог з користувачем природною англійською мовою, генерувати тексти, відповідати на запитання, моделювати різноманітні комунікативні ситуації.

Приклади використання:

1. Розігрування діалогів: Студент може попросити ChatGPT зіграти роль співрозмовника в різних життєвих ситуаціях (наприклад, співбесіда, замовлення в кафе, бронювання готелю). Приклад завдання: Student: “Let’s practice a job interview. Please ask me questions for an entry-level marketing position.” ChatGPT: “Sure! Why are you interested in a career in marketing?”
2. Роз’яснення граматики чи лексики: Студент може запитати про правила використання часів або попросити пояснити значення певного ідіому.
3. Генерація письмових завдань: Викладач може згенерувати теми для есе, короткі тексти для читання або вправи на заповнення пропусків.

Grammarly — онлайн-асистент для перевірки письмових робіт англійською мовою, який не лише виявляє граматичні, лексичні та стилістичні помилки, а й пропонує варіанти їх виправлення.

Приклади використання:

1. Редагування есе та листів: Студент пише короткий текст, завантажує його у Grammarly та аналізує запропоновані виправлення.
2. Розбір типових помилок: Викладач може використовувати приклади типових помилок студентів для колективного аналізу на занятті.

3. Розвиток навичок саморедагування: Студенти вчаться самостійно покращувати власні тексти, орієнтуючись на підказки AI.

DeepL Write — інструмент для вдосконалення письмового мовлення, який допомагає переформулювати речення, зробити текст більш природним і зрозумілим для носіїв мови.

Приклади використання:

1. Покращення стилю письма: Студент вводить власний текст і отримує рекомендації з покращення, наприклад, більш точний добір слів чи уникнення тавтології.
2. Підготовка офіційних листів: Викладач пропонує студентам написати діловий лист, а потім за допомогою DeepL Write удосконалити його.

Perplexity — AI-пошуковик, що генерує відповіді на запити у вигляді коротких, структурованих текстів із посиланнями на джерела.

Приклади використання:

1. Пошук інформації для проєктів: Студент формулює запит англійською мовою (наприклад, “Key trends in digital marketing 2025”) і отримує стислий огляд із посиланнями.
2. Розвиток навичок академічного письма: За допомогою Perplexity можна швидко знайти англійськомовні джерела для написання рефератів чи підготовки презентацій.

Writefull — інструмент для покращення наукового письма, особливо корисний для студентів, які пишуть академічні тексти англійською мовою.

Приклади використання:

1. Аналіз фразеології та структури речень: Writefull підказує, як краще сформулювати речення відповідно до академічних стандартів.
2. Порівняння варіантів: Студент може перевірити, який із двох варіантів речення є більш природним для наукової англійської.
3. Автоматичне створення посилань та бібліографій: Інструмент допомагає швидко оформити бібліографічний список згідно з міжнародними вимогами.

Підсумовуючи, використання генеративних AI-інструментів у навчанні англійської мови дозволяє організовувати інтерактивні заняття, підвищувати мотивацію студентів, розвивати різні компоненти мовної компетентності (лексичну, граматичну, комунікативну, академічну). Головна перевага — можливість швидко адаптувати навчальні матеріали під конкретні цілі та рівень підготовки, а також стимулювати самостійну роботу студентів у позааудиторний час.

2.5. Етичні, методичні та когнітивні аспекти використання AI у навчанні мов

Впровадження генеративного штучного інтелекту у навчання англійської мови супроводжується появою низки етичних, методичних і когнітивних викликів, які потребують особливої уваги з боку як викладачів, так і студентів. Однією з найважливіших етичних проблем є питання академічної доброчесності. Генеративний AI, наприклад ChatGPT, може створювати тексти, есе, відповіді на складні завдання, що значно полегшує життя студентам, але водночас підвищує ризик плагіату, академічного шахрайства та зниження особистої відповідальності за результати навчання. Як зазначають Cotton і співавтори, це вимагає від викладачів запровадження нових форматів оцінювання, які передбачають не лише письмові роботи, а й усні презентації, рефлексію, групові проєкти та інші способи перевірки реальної залученості студента до навчального процесу [18].

Ще одним етичним аспектом є питання прозорості та пояснюваності рішень, які пропонує штучний інтелект. Викладачі та студенти повинні розуміти, як AI формує відповіді, які джерела інформації використовує, і чи немає в цих відповідях упередженості чи навіть дискримінації. Це особливо важливо в освітньому середовищі, де формуються цінності, навички критичного мислення та відповідальність за власні рішення. Подібні етичні питання виникають і в інших сферах, наприклад, у медицині чи фінансах, де

від рішень AI залежить благополуччя людей. У таких галузях особливо гостро стоїть питання відповідальності за помилки, прозорості алгоритмів та захисту персональних даних (див. рекомендації Європейської комісії: [20]). В освіті ж до цього додається ще й завдання збереження автономії та розвитку особистості студента.

Варто звернути увагу й на питання автоматизації праці викладачів. Генеративний AI здатен взяти на себе частину рутинної роботи: перевірку письмових завдань, створення тестів, генерацію навчальних матеріалів. З одного боку, це дозволяє вчителям зосередитися на творчих і комунікативних аспектах навчання, фасилітації, організації проєктної діяльності. З іншого боку, існує ризик зменшення потреби у викладачах для виконання стандартних завдань. Проте, як показують дослідження McKinsey, зростає попит на педагогів, які здатні інтегрувати AI у навчальний процес, розвивати у студентів критичне мислення, креативність та цифрову грамотність, тобто ті компетентності, які не можуть бути повністю автоматизовані [25].

На методичному рівні використання AI вимагає від викладача нових підходів до організації навчального процесу. Необхідно не просто застосовувати цифрові інструменти, а й навчати студентів самостійно аналізувати, перевіряти та критично оцінювати результати роботи AI. Важливо уникати ситуації, коли студент стає пасивним споживачем інформації, покладаючись лише на підказки машини, а не розвиває власні когнітивні стратегії та навички самостійної роботи.

Довгостроковий вплив генеративного AI на якість освіти залежить від того, наскільки збалансовано будуть поєднуватись автоматизація рутинних процесів і розвиток унікальних людських якостей — креативності, емоційного інтелекту, етичної відповідальності. Досвід країн, які активно впроваджують AI у навчання, свідчить, що при правильній інтеграції ці інструменти можуть підвищити мотивацію, залученість і результативність студентів, особливо

якщо AI використовується як доповнення до роботи викладача, а не як її заміна.

2.6. Ризики, обмеження та умови безпечної інтеграції генеративних технологій у навчальний процес

Впровадження генеративного штучного інтелекту у навчальний процес, поряд із численними перевагами, супроводжується низкою ризиків, обмежень та викликів, які потребують усвідомленого підходу з боку освітньої спільноти.

Одним із ключових ризиків є питання кібербезпеки та захисту персональних даних. Генеративні моделі, такі як ChatGPT, Grammarly чи DeepL Write, часто працюють у хмарних середовищах, обробляючи великі обсяги особистої інформації користувачів. Це створює ризики витоку даних, несанкціонованого доступу чи навіть використання особистої інформації для тренування моделей без згоди користувача. У 2023 році були зафіксовані випадки, коли конфіденційна інформація, введена у ChatGPT, могла стати доступною іншим користувачам через технічні збої [35]. В українських реаліях питання кібербезпеки особливо актуальне через підвищену активність кібератак на освітні й державні установи, а також низький рівень цифрової грамотності частини населення. Тому впровадження генеративних AI-систем має супроводжуватися суворим дотриманням стандартів безпеки даних, навчанням користувачів основам кібергігієни та ретельним вибором надійних платформ.

Ще одним значним ризиком є потенційна деградація когнітивних навичок користувачів. Дослідники наголошують, що надмірне делегування мозкової діяльності штучному інтелекту — наприклад, автоматичне написання текстів, переклад, вирішення творчих завдань — може призвести до зниження здатності до самостійного мислення, критичного аналізу, запам'ятовування інформації [31]. Особливо це стосується молодих людей, які ще не сформували стійких навчальних стратегій і легко звикають до “готових рішень”. В

освітньому процесі важливо зберігати баланс між використанням AI як помічника і розвитком власних когнітивних ресурсів студентів.

До обмежень генеративних AI-технологій варто віднести і локальні українські особливості. Значна частина сільських шкіл та навіть частина міських закладів освіти не мають належної матеріально-технічної бази: нестача сучасних комп'ютерів, слабкий або відсутній інтернет, відсутність сервісів технічної підтримки. У багатьох селах діти навчаються у класах, де навіть один комп'ютер є рідкістю, а іноді й електропостачання нестабільне. Додатково, чимало вчителів, особливо старшого віку, не володіють цифровими навичками, не користуються сучасними гаджетами і навіть не мають електронної пошти. У містах ситуація більш різноманітна: є як сучасні приватні школи з інтерактивними дошками та швидкісним інтернетом, так і державні заклади з застарілою технікою та недостатньою підготовкою педагогів до роботи з AI. Це створює ризик поглиблення освітньої нерівності між різними регіонами та соціальними групами [9].

Ще одним обмеженням є ризик отримання недостовірної або викривленої інформації. Генеративні AI-системи можуть створювати переконливі, але помилкові відповіді, або ж відтворювати стереотипи, які закладені в навчальні дані. Особливо це небезпечно, якщо студент не має достатнього досвіду для критичної оцінки отриманих результатів. Відомі випадки, коли такі моделі “галюцинують” — тобто вигадують неіснуючі факти або джерела [15].

Варто згадати й про організаційні ризики, пов'язані з нестабільністю розвитку самої галузі штучного інтелекту. Яскравим прикладом стала ситуація з тимчасовим звільненням Сема Альтмана — співзасновника і CEO компанії OpenAI, яка створила ChatGPT. У листопаді 2023 року Альтман був несподівано звільнений радою директорів через “недостатню прозорість у комунікації”, що викликало хвилю занепокоєння серед інвесторів, розробників і користувачів по всьому світу. Протягом кількох днів більшість працівників компанії пригрозили масовим звільненням, а сам Альтман невдовзі повернувся

на посаду після перемовин і тиску з боку спільноти [34]. Цей кейс показує, наскільки нестабільною може бути екосистема штучного інтелекту, і як це може вплинути на доступність та надійність інструментів, що використовуються у навчанні.

Для безпечної та ефективної інтеграції генеративних AI-технологій у навчальний процес необхідно виконувати кілька умов. По-перше, потрібно забезпечити підвищення цифрової грамотності як педагогів, так і студентів, а також постійно проводити навчання з питань кібербезпеки. По-друге, важливо впроваджувати AI поступово, комбінуючи його з традиційними формами навчання, щоб уникнути “отупіння” та втрати самостійності у студентів. По-третє, слід розробляти локалізовані методичні рекомендації з урахуванням українських реалій, особливо для сільських шкіл і вчителів, які не мають досвіду роботи з комп’ютером.

Таким чином, тільки за умови усвідомленого, поетапного і безпечного впровадження генеративних AI-систем можна мінімізувати ризики, подолати обмеження і максимально використати потенціал цих технологій для розвитку англomовної компетентності студентів.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Цілі та завдання впровадження генеративного AI у навчанні англійської мови

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (GAI) відкриває нові можливості для навчання іноземних мов, зокрема англійської. Якщо раніше цифрові інструменти переважно виконували допоміжну функцію — забезпечували доступ до ресурсів, тренажерів і словників — то сьогодні GAI здатен стати активним співрозмовником, помічником і навіть персональним тьютором, який адаптується до рівня та потреб студента [30]. Системи на

кшталт ChatGPT, Claude, Gemini чи Copilot демонструють високий потенціал у розвитку мовної компетентності, допомагаючи студентам у формуванні лексичних, граматичних, комунікативних та когнітивних навичок [19].

Основна мета впровадження GAI у процес навчання англійської мови полягає у створенні інтерактивного, адаптивного та особистісно орієнтованого освітнього середовища. GAI дозволяє не лише автоматизувати частину рутинних завдань (перевірка граматики, переклад, пояснення лексики), а й формувати у студентів навички критичного мислення, самостійного пошуку та аналізу інформації, що особливо важливо в умовах сучасної освіти.

До основних завдань використання GAI у викладанні англійської мови належать:

- індивідуалізація навчального процесу через адаптацію контенту до рівня студента;
- створення умов для активного занурення у мовне середовище за допомогою моделювання діалогів і сценаріїв спілкування;
- розвиток письмових навичок через спільне редагування текстів і формування зворотного зв'язку;
- удосконалення вимови, аудіювання та розуміння контексту шляхом інтерактивної взаємодії;
- формування цифрової грамотності та уміння ефективно працювати з інтелектуальними системами.

GAI також сприяє підвищенню мотивації студентів, оскільки забезпечує миттєвий відгук, варіативність завдань і гейміфіковані сценарії навчання. Водночас роль викладача при цьому не зменшується, а трансформується — він стає фасилітатором, який спрямовує взаємодію студента з ШІ, допомагаючи зробити її педагогічно доцільною та етично обґрунтованою.

Отже, впровадження генеративного штучного інтелекту у викладання англійської мови є важливим кроком у модернізації освітнього процесу, що

сприяє підвищенню ефективності навчання, розвитку автономії студентів і формуванню нових моделей взаємодії між людиною та технологією [39].

3.2. Принципи та підходи до розроблення методики

Розроблення методики впровадження генеративного штучного інтелекту у процес навчання англійської мови спирається на комплекс педагогічних принципів і сучасних підходів, що забезпечують ефективність, усвідомленість і практичну спрямованість навчання. В основі цього підходу — поєднання класичних дидактичних ідей із новими можливостями технологій, що створює гнучке, інтерактивне та особистісно орієнтоване середовище.

Сучасне навчання англійської мови має комунікативну спрямованість, тому використання GAI доцільно розглядати не як технічну допомогу, а як інструмент розвитку реальної мовленнєвої діяльності. Системи штучного інтелекту дозволяють створювати ситуації автентичного спілкування, моделювати діалоги, реагувати на висловлювання студента й надавати зворотний зв'язок. Така форма взаємодії стимулює природне використання мови, підвищує впевненість і мотивацію до навчання [13].

Важливим у розробленні методики є принцип інтерактивності та персоналізації. GAI дозволяє адаптувати завдання до рівня підготовки, стилю навчання та інтересів конкретного студента, роблячи процес більш гнучким і доступним. Можливість ставити уточнювальні запитання, отримувати приклади чи пояснення у зручній формі створює ефект «живого» діалогу та підсилює самостійність здобувачів освіти [24].

Не менш значущим є принцип розвитку критичного мислення. Під час взаємодії зі штучним інтелектом студенти мають навчатися оцінювати отримані відповіді, перевіряти факти та самостійно робити висновки. Викладач у цьому процесі виступає фасилітатором, який допомагає розвивати вміння осмислено працювати з інформацією, а не сприймати її беззастережно. Такий підхід формує медіаграмотність і навички саморефлексії [28].

Використання GAI також потребує дотримання принципів етичності та академічної доброчесності. У навчальному процесі важливо наголошувати, що технології повинні допомагати мислити, а не замінювати людину. Студенти мають розуміти, як відповідально користуватися ШІ, посилаючись на джерела й розмежовувати власний внесок і допомогу технологій [36].

Окрім того, методика навчання з використанням GAI базується на діяльнісному підході, коли студент виступає активним учасником навчального процесу. Вправи та завдання мають стимулювати створення власних текстів, діалогів, описів чи проєктів — тобто спрямовувати на реальне застосування знань у практичних комунікативних ситуаціях.

Поряд із цим дедалі більшого значення набуває компетентнісний підхід, що передбачає розвиток не лише мовних умінь, а й таких наскрізних компетентностей, як критичне мислення, креативність, самоменеджмент і цифрова грамотність. Використання генеративного штучного інтелекту створює сприятливі умови для формування цих навичок, адже навчання перетворюється на дослідницький процес, де студент аналізує, створює та вдосконалює власні рішення [26].

Отже, методика впровадження генеративного ШІ у навчання англійської мови має спиратися на принципи комунікативності, інтерактивності, етичності, діяльнісного підходу та розвитку критичного мислення. Її головна мета — створити середовище, у якому технології не лише полегшують засвоєння мови, а й сприяють глибшому розумінню, творчості та самостійності студента.

3.3. Розроблення вправ і завдань із використанням генеративного AI для формування різних компонентів компетентності

Ефективне використання генеративного штучного інтелекту у навчанні англійської мови потребує не лише розуміння його можливостей, а й розроблення цілеспрямованих вправ і завдань, спрямованих на формування

мовних і комунікативних компетентностей. Важливо, щоб інтеграція GAI не зводилася до механічного перекладу чи виправлення помилок, а сприяла розвитку критичного мислення, креативності та автономності студентів.

У цьому підрозділі розглянемо приклади використання генеративного AI для формування основних складових мовної компетентності — лексичної, граматичної, письмової, а також навичок аудіювання та говоріння.

Формування лексичної та граматичної компетенції є базовою складовою навчання англійської мови. Генеративний штучний інтелект відкриває нові можливості для персоналізованого тренування лексики й граматики, адаптуючи рівень складності, контекст і обсяг матеріалу до потреб конкретного студента.

Завдяки використанню таких інструментів, як ChatGPT, Grammarly, Writefull чи Rewordify, студенти можуть не лише тренувати правильність побудови речень, а й розвивати відчуття мовного контексту. Наприклад, студент може попросити AI створити діалог, у якому використовуються певні граматичні структури (умовні речення, пасивний стан тощо) або лексика з конкретної теми (“Business meetings”, “Environmental issues”, “Travel and culture”). Далі студент виконує завдання: визначає граматичні форми, підбирає синоніми (Див. додаток В), редагує текст або створює власний варіант із тією ж структурою.

Окремо варто виділити адаптивність GAI: система може реагувати на типові помилки, пропонувати пояснення, давати додаткові приклади й поступово ускладнювати матеріал. Це створює ефект “репетитора на вимогу”, коли студент отримує миттєвий зворотний зв’язок і можливість одразу виправити власні помилки.

Для розвитку граматичної компетенції ефективними є вправи на:

- трансформацію речень за зразком, запропонованим AI (наприклад, зміна активного стану на пасивний);
- заповнення пропусків у тексті, згенерованому штучним інтелектом;

- редагування помилкових речень, де AI навмисно “допускає” граматичні неточності.

Формування лексичної компетенції може здійснюватися через:

- генерування тематичних словників або флешкарт із прикладами контексту;
- вправи на підбір синонімів і антонімів;
- створення коротких історій або діалогів, у яких студенти повинні використати нові слова у власних висловлюваннях.

Важливо, щоб викладач не просто доручав студентам “спілкуватися з AI”, а спрямовував процес, визначаючи цілі вправ, критерії успішності та формати рефлексії. Наприклад, після виконання завдання студент може описати, які помилки виправив AI, які пояснення виявилися корисними, і як він може застосувати ці знання далі.

Дослідження підкреслюють, що поєднання генеративних інструментів із традиційними методами навчання підвищує мотивацію студентів, розвиває їхню мовну автономність і покращує засвоєння граматичних структур на 25–30% швидше порівняно з контрольними групами [23].

Отже, використання генеративного штучного інтелекту у формуванні лексичної та граматичної компетенції сприяє створенню динамічного, інтерактивного й особистісно орієнтованого освітнього середовища, де студент є активним учасником процесу навчання.

Письмо є одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності, оскільки вимагає не лише знання лексико-граматичних структур, а й уміння логічно й зв’язно висловлювати думки. Використання генеративного штучного інтелекту у процесі навчання письма відкриває можливість створення інтерактивного, гнучкого та персоналізованого освітнього середовища.

Сучасні дослідження доводять, що інтеграція AI-асистентів, таких як ChatGPT, Grammarly чи QuillBot, сприяє розвитку навичок академічного письма, редагування текстів та критичного аналізу власного мовлення [24]. GAI може виконувати функції:

- тренера, що пропонує теми та структури для есе;
- редактора, який виявляє помилки, пропонує уточнення й стилістичні покращення;
- співрозмовника, що стимулює студентів до створення зв'язного письмового контенту.

Одним із ключових принципів використання генеративного штучного інтелекту в навчанні англійської мови є співтворчість студента та AI. У цьому підході система не виконує роль пасивного “письма за студента”, а стає активним партнером у навчальному процесі, взаємодіючи з учнем у форматі запитів, уточнень і покрокового редагування текстів чи вправ. Така співпраця дозволяє студенту отримувати негайний зворотний зв'язок, аналізувати свої помилки та обирати оптимальні способи їх виправлення. Крім того, вона стимулює розвиток метанавичок, тобто здатності самостійно ставити навчальні цілі, формулювати чіткі та зрозумілі запити до AI, критично оцінювати отриманий результат і вирішувати, які стратегії роботи є найбільш ефективними. Цей процес також формує навички самоконтролю та саморегуляції, адже студент постійно оцінює власні дії, співставляє їх із рекомендаціями AI та коригує хід навчання відповідно до досягнення поставлених цілей. Таким чином, співтворчість з AI перетворює навчання на інтерактивний, динамічний процес, який стимулює активну участь студента, підвищує мотивацію та ефективно формує стратегічну та комунікативну складові мовної компетентності.

Для розвитку письмових навичок із використанням генеративного AI доцільно застосовувати такі типи завдань:

- створення коротких есе або відгуків за підказками AI (prompt-based writing);
- редагування текстів, створених AI, з поясненням внесених змін;
- продовження або завершення тексту, згенерованого штучним інтелектом;

- створення спільного письмового продукту “Student + AI” із подальшою рефлексією.

Таблиця 3.1.

Приклади вправ із використанням генеративного AI для формування лексичної та граматичної компетенції

№	Мета вправи	Приклад завдання	Очікуваний результат
1	Розширення словникового запасу	Попроси AI дати 10 синонімів до слова “ <i>important</i> ” у різних контекстах і склади 5 речень із ними.	Засвоєння лексичних варіацій та контекстного вживання слів.
2	Робота з фразовими дієсловами	Згенеруй список із 8 фразових дієслів із дієсловом “ <i>get</i> ” і склади короткий діалог, використовуючи щонайменше 5 із них.	Розуміння семантики фразових дієслів і формування навичок їх уживання в мовленні.
3	Відпрацювання граматичних структур	Попроси AI створити 5 речень у Present Perfect і 5 у Past Simple про подорожі. Поясни різницю у використанні часів.	Усвідомлення відмінностей між граматичними формами та контекстами їх уживання.

4	Формування навички перефразування	Введи речення “He didn’t come because he was tired.” і попроси AI запропонувати 3 альтернативні варіанти з тим самим змістом.	Розвиток гнучкості мислення та лексико-граматичної варіативності.
---	-----------------------------------	---	---

Для розвитку лексичної та граматичної компетенції генеративний AI може виступати як інтерактивний співрозмовник, тренер і джерело варіативних мовних прикладів. Його використання дозволяє студентам не лише виконувати вправи, а й аналізувати, порівнювати та коригувати власні відповіді в реальному часі. У таблиці 3.1 наведено приклади завдань, що сприяють активному засвоєнню лексико-граматичного матеріалу та підвищують мотивацію до самостійної роботи.

Таким чином, запропоновані вправи демонструють, як генеративний AI можна використовувати для систематичного розвитку лексичної та граматичної компетенції, створюючи умови для активного й самостійного навчання студента. Це підводить нас до наступного етапу — розвитку навичок письма за допомогою AI.

Розвиток навичок аудіювання та говоріння є невід’ємною складовою формування комунікативної компетентності. Генеративний штучний інтелект дозволяє створювати інтерактивні мовні ситуації, які імітують реальні діалоги та допомагають студентам практикувати сприйняття мови на слух і мовленнєву реакцію.

За допомогою AI можна моделювати різні контексти: повсякденне спілкування, професійні розмови, дискусії на академічні чи культурні теми. Студент отримує можливість повторювати фрази, задавати уточнюючі запитання, а також отримувати миттєвий зворотний зв’язок щодо вимови, граматики та лексики [12]. Ефективними є такі типи завдань:

- Імітація діалогу: AI генерує репліки співрозмовника, студент відповідає усно, після чого система пропонує альтернативні формулювання.
- Транскрипція та аналіз аудіо: студент слухає запис, згенерований AI, та відповідає на питання за змістом або відтворює діалог власними словами.
- Рольові ігри: студент отримує сценарій ситуації (наприклад, зустріч у кафе, ділова презентація), AI грає одну із ролей, студент — іншу.
- Робота з акцентами та інтонацією: AI може озвучувати текст із різними акцентами чи швидкістю мовлення, що допомагає розвивати навички сприйняття живої мови.

Для ефективного розвитку навичок аудіювання та говоріння доцільно застосовувати структурований підхід із використанням генеративного AI. Такий підхід дозволяє поєднувати активне сприйняття мови, мовленнєву практику та миттєвий зворотний зв'язок, створюючи безпечне і гнучке навчальне середовище. Студенти можуть тренуватися у різних контекстах: від повсякденного спілкування до професійних або академічних ситуацій, що сприяє формуванню цілісної комунікативної компетентності.

Завдяки можливостям моделювання діалогів генеративний AI виконує роль інтерактивного навчального партнера, який не лише генерує репліки, але й пропонує альтернативні формулювання, уточнює значення слів і фраз, а також коригує граматичні, лексичні та стилістичні помилки. Така форма взаємодії створює умови для безперервного навчання в режимі реального часу, коли студент може експериментувати зі структурами речень, перевіряти правильність своїх висловлювань і отримувати негайний зворотний зв'язок. Вона дозволяє поступово підвищувати точність мовлення, розширювати словниковий запас і відпрацьовувати граматичні конструкції у контексті реальної комунікації, одночасно звертаючи увагу на інтонаційні особливості та природність висловлювань. Крім того, такий підхід стимулює активну мовленнєву практику, розвиток критичного мислення і здатності самостійно оцінювати власні помилки та вибирати оптимальні способи їх виправлення, що

суттєво підвищує ефективність формування комунікативної та стратегічної складових англомовної компетентності. Рис. 3.1 ілюструє послідовність дій у процесі тренування аудіювання та говоріння за допомогою AI, показуючи, як організувати цикл навчання для максимального ефекту.

Рис. 3.1 Цикл тренування аудіювання та говоріння за допомогою генеративного AI

Схема демонструє, що навчальний процес із генеративним AI будується як цикл: студент отримує мовний стимул, реагує на нього, отримує рекомендації та коригує власні відповіді. Повторення цього циклу в різних контекстах та сценаріях сприяє системному розвитку аудіювання та мовлення, підвищує швидкість мовленнєвої реакції та впевненість у використанні

англійської мови. Такий метод дозволяє не лише формувати комунікативні навички, а й інтегрувати роботу над граматиною, лексикою та інтонацією у природному контексті спілкування.

3.4. Роль викладача у процесі роботи з AI: фасилітація, контроль і підтримка академічної доброчесності

Використання генеративного штучного інтелекту у навчанні англійської мови не замінює роль викладача, а змінює її характер. Викладач стає фасилітатором навчального процесу, координатором і наставником, який допомагає студентам ефективно інтегрувати AI у власну роботу, спрямовує їхню діяльність та забезпечує академічну доброчесність.

Однією з ключових функцій викладача є організація та супровід роботи студентів з AI. Він підбирає відповідні завдання, пояснює принципи ефективного використання інструменту, демонструє можливості AI і надає приклади грамотних запитів. Така фасилітація дозволяє студентам швидше освоїти технологію, підвищити мотивацію та уникнути пасивного сприйняття матеріалу.

Викладач також виконує контроль за якістю роботи. Навіть якщо студент використовує AI для генерації текстів, формулювань або діалогів, педагог перевіряє результати, звертає увагу на помилки та неточності, стимулює критичне мислення та самостійне виправлення. Це важливо для того, щоб студенти не поклалися виключно на AI, а використовували його як допоміжний інструмент.

Особлива увага приділяється підтримці академічної доброчесності. Викладач пояснює етичні аспекти використання AI, показує, як правильно формулювати запити, уникати повного копіювання текстів та інтегрувати власні знання та ідеї у створений матеріал. Одночасно студенти вчаться ставити чіткі запити, аналізувати відповіді AI та критично оцінювати отриману інформацію, що формує цінні метанавички.

Приклади конкретних дій викладача у класі з AI:

- демонстрація генерації вправ AI на конкретну тему, наприклад, попросити AI скласти 5 речень із новою лексикою, а потім разом із студентами аналізувати помилки та варіанти покращення;
- організація парної роботи: студент А ставить AI запитання, студент В перевіряє відповіді та разом з викладачем обговорюють правильність і стилістичну природність;
- моделювання діалогу на тему “Замовлення у ресторані”: AI грає офіціанта, студент відповідає, викладач коригує граматику та інтонацію в реальному часі;
- перевірка письмових відповідей AI: студент генерує короткий текст або абзац за темою, викладач разом із класом аналізує граматику, лексику та логіку побудови речень;
- інтеграція аудіювання: AI озвучує фрагмент розмови з різними акцентами, студент повторює або відповідає на запитання, викладач оцінює точність сприйняття і вимову.

Таким чином, роль викладача трансформується від традиційного носія знань до наставника і супроводжуючого фахівця, який забезпечує ефективне і етичне використання генеративного AI, сприяє розвитку компетентності студентів і підтримує високий рівень академічних стандартів.

3.5. Критерії оцінювання результатів навчання із застосуванням генеративного AI

Оцінювання результатів навчання із використанням генеративного штучного інтелекту повинно враховувати не лише кінцевий продукт, а й процес взаємодії студента з технологією, розвиток компетентностей та дотримання етичних норм. Важливо поєднувати оцінку мовленнєвих та письмових результатів із аналізом того, як студент користується AI та наскільки інтегрує власні знання.

Під час виконання завдань через ChatGPT студенти можуть створювати речення з новою лексикою або складати короткі діалоги, після чого редагувати отриманий матеріал власноруч. Викладач оцінює точність граматики та лексики, логіку побудови речень, а також здатність студента доповнювати та коригувати текст, а не обмежуватися копіюванням відповіді AI. Ефективність взаємодії з AI також є ключовою: від студента очікується здатність формулювати чіткі запити, аналізувати отримані відповіді, відбирати релевантну інформацію та застосовувати її у власному мовленні або письмі. Так, наприклад, у дослідженні «ChatGPT in Language Learning and Teaching» зазначено, що користь AI у навчанні багато в чому залежить від якості запитів і супроводу з боку викладача.

Рівень активності та самостійності студента також оцінюється. Під час моделювання діалогу, наприклад, на тему «Уявний візит до кафе», ChatGPT може виступати співрозмовником, але студент обирає репліки, коригує формулювання та продовжує бесіду у власному напрямку. Важливим є і етичний аспект: студент повинен інтегрувати власні ідеї у матеріал, уникати повного копіювання текстів AI та використовувати технологію свідомо як допоміжний інструмент. Дослідження «Comparing the effects of ChatGPT and automated writing evaluation» показало, що студенти, які використовували AI правильно, досягали кращих результатів письма, ніж ті, хто повністю покладався на генерацію тексту без власного внеску [38].

Для наочності та практичного застосування критеріїв оцінювання ефективності навчання за допомогою генеративного AI можна використати таблицю, яка підсумовує основні компоненти компетентності та приклади їх оцінки. Вона дозволяє систематизувати підхід до оцінювання, показати взаємозв'язок між конкретними навичками та методами роботи зі студентом, а також підкреслити роль AI у підтримці навчального процесу. Нижче наводиться узагальнена таблиця 3.2, яка дозволяє наочно відобразити основні критерії оцінювання та практичні способи їх реалізації через генеративний AI,

водночас демонструючи, як технології можуть підсилювати розвиток лексичної, граматичної, комунікативної та стратегічної складових англомовної компетентності.

Таблиця 3.2

Основні критерії оцінювання та способи їх реалізації із застосуванням генеративного AI

Компонент компетентності	Критерій оцінювання	Приклад використання AI
Лексика та граматики	Точність і коректність	Створення речень через ChatGPT, редагування студентом
Письмо / мовлення	Структура і логіка	Короткі діалоги або текст, вдосконалені вручну
Використання AI	Формулювання запитів і аналіз відповідей	Студент ставить запити ChatGPT, відбирає релевантні відповіді
Активність	Ініціатива та самостійність	Продовження діалогу, зміна напрямку бесіди
Етичність	Власний внесок, уникнення плагіату	Студент додає власні ідеї, коригує AI-текст

Таким чином, оцінювання навчання з AI стає багатовимірним,

поєднуючи результат, процес навчання, розвиток метанавичок та етичну компетентність.

Висновки до розділу 3

У розділі 3 було розглянуто методику використання генеративного штучного інтелекту (GAI) у процесі навчання англійської мови, визначено цілі та завдання впровадження AI-технологій, окреслено принципи та підходи до розроблення навчальних методик, а також запропоновано конкретні вправи для формування різних компонентів мовної компетентності. Зокрема, показано, що використання ChatGPT та подібних інструментів дозволяє ефективно працювати над лексичною та граматичною компетенцією, розвитком письмових навичок, а також тренуванням аудіювання та говоріння через моделювання діалогів.

Увага до ролі викладача як фасилітатора, контролера та наставника під час роботи студентів із AI підкреслює необхідність підтримки академічної доброчесності, розвитку метанавичок та здатності студентів критично аналізувати й інтегрувати інформацію, згенеровану штучним інтелектом. Важливим є також комплексний підхід до оцінювання результатів навчання, який враховує не лише кінцевий продукт, а й процес взаємодії студента з AI, його активність, самостійність і етичність використання технології.

РОЗДІЛ 4. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО AI У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

4.1. Мета, завдання, етапи та організація педагогічного експерименту

Мета педагогічного експерименту полягала у перевірці ефективності використання генеративного штучного інтелекту у навчанні англійської мови та визначенні його впливу на формування мовної, комунікативної та

метакогнітивної компетентності студентів. Основна ідея експерименту полягала у порівнянні результатів навчання студентів, які працювали з традиційними методами, та тих, хто активно використовував AI-інструменти, зокрема ChatGPT, для практичного застосування лексики, граматики, письма, аудіювання та говоріння.

Завдання педагогічного експерименту включали:

- визначення впливу GAI на рівень мовної компетентності студентів;
- дослідження ефективності AI для розвитку навичок письма та усного мовлення;
- оцінку здатності студентів самостійно формулювати запити до AI та аналізувати отримані відповіді;
- виявлення ролі викладача у підтримці академічної доброчесності та фасилітації процесу навчання.

Організація експерименту передбачала кілька послідовних етапів. На підготовчому етапі було проведено анкетування та попереднє тестування для визначення початкового рівня компетентності студентів. На основному етапі студенти виконували навчальні завдання за двома умовами: контрольна група працювала за традиційною методикою, а експериментальна група використовувала GAI для виконання вправ із лексики, граматики, письма та аудіювання. Завдання передбачали інтерактивні вправи, створення діалогів із ChatGPT, редагування AI-згенерованих текстів та критичний аналіз отриманих матеріалів. На підсумковому етапі здійснювалося повторне тестування, а також проведення опитування і самооцінки студентів щодо ефективності використання AI у навчанні.

Експеримент проводився протягом одного семестру у межах навчальних курсів англійської мови для студентів вищої школи, з дотриманням педагогічних і етичних вимог. Організаційно було забезпечено рівний доступ до цифрових інструментів, надання інструкцій щодо безпечного та

відповідального використання AI, а також супровід викладача на всіх етапах роботи.

4.2. Характеристика вибірки та інструментів дослідження

У педагогічному експерименті взяли участь студенти 2–3 курсів спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті». Загальна чисельність вибірки становила 10 осіб, які були розподілені на дві групи: експериментальну (5 студентів) і контрольну (5 студентів). Відбір учасників здійснювався за принципом добровільної участі з урахуванням початкового рівня володіння англійською мовою, визначеного стандартизованим тестуванням. Обидві групи були порівнянними за віком, академічними досягненнями та базовим рівнем компетентності, що забезпечувало достовірність порівняння результатів.

Для оцінки ефективності використання генеративного AI застосовувався комплекс інструментів. Основними були тестові завдання з лексики, граматики, письма та аудіювання, які дозволяли кількісно оцінити рівень сформованості мовних компетентностей студентів. Вибір саме цих тестів обґрунтовувався сучасними дослідженнями, що демонструють їхню високу валідність та надійність у контексті мовного навчання з підтримкою AI [24].

Крім тестів, використовувалися анкети та самооцінка студентів для оцінки їхньої активності та сприйняття AI у навчальному процесі (Див.Додаток А). Цей інструмент було обрано, щоб отримати дані про суб'єктивний досвід студентів, їхню готовність самостійно працювати з технологією, а також ефективність розвитку критичного мислення і метакогнітивних навичок. Анкетування дало змогу виявити, наскільки студенти вміють формулювати запити до AI, оцінювати отримані результати та коригувати їх для власного навчання.

Для експериментальної групи додатково застосовувався генеративний AI ChatGPT. Його вибір був обґрунтований наступними критеріями: висока доступність, можливість швидкого генерування текстів різного рівня складності, інтерактивність і здатність підтримувати діалог. ChatGPT дозволяв студентам створювати речення, редагувати тексти, моделювати діалоги та отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Використання цього інструменту дозволяло реалізувати завдання, спрямовані на розвиток різних компонентів англомовної компетентності: лексичної, граматичної, письмової, аудіювальної та комунікативної.

Контрольна група працювала за традиційною методикою, що включала письмові завдання, аудіювання та усні вправи без використання AI. Це забезпечувало можливість порівняння результатів двох груп і визначення впливу GAI на формування компетентності.

Тестування забезпечувало об'єктивне вимірювання рівня мовних компетентностей, а анкети і самооцінка давали змогу оцінити суб'єктивний досвід та мотивацію студентів. Використання ChatGPT у експериментальній групі дозволяло перевірити практичну ефективність інтеграції генеративного AI в навчальний процес та його вплив на критичне мислення і метакогнітивні навички студентів [38].

4.3. Хід формувального експерименту

Формувальний експеримент тривав чотири тижні і складався з 8 навчальних сесій по 90 хвилин, які проводилися двічі на тиждень. Метою експерименту було перевірити ефективність використання генеративного AI (ChatGPT) у навчанні англійської мови та вплив на розвиток різних компонентів англомовної компетентності: лексичної, граматичної, письмової, аудіювальної та комунікативної.

Студенти експериментальної групи протягом кожної сесії виконували комплекс завдань (приклад завдань Додаток Б):

1.Формування лексичної та граматичної компетенції (30 хвилин):

- Студенти отримували ключові слова чи граматичні структури для практики.
- Використовували ChatGPT для генерації 5–10 речень із цими словами у різних контекстах.
- Аналізували відповіді AI, виправляли граматичні чи стилістичні помилки, записували власні коректні варіанти.
- Приклад завдання: «Попроси AI скласти 10 речень із словом ‘achieve’ у різних граматичних конструкціях і вкажи, де можлива помилка».

2.Розвиток навичок письма (30 хвилин):

- Студенти створювали короткі оповідання або діалоги на задану тему.
- ChatGPT пропонував початковий варіант тексту, який студенти редагували, покращували лексику та стилістичну структуру.
- Викладач перевіряв, чи студенти аналізують відповіді AI і чи формують власні версії тексту.
- Приклад завдання: «Напиши короткий лист колезі англійською, попроси AI запропонувати варіанти ввічливих формулювань, обери найточніший і поясни свій вибір».

3.Тренування аудіювання та говоріння (30 хвилин):

- Моделювання діалогів з ChatGPT: студенти ставили запитання AI і відпрацьовували відповіді усно, фіксували ключові фрази (Див.Додаток С. Скрипти діалогів, створених генеративним AI (ChatGPT)).

- Використання текстів AI для аудіювання: ChatGPT генерував короткі тексти, які студенти слухали за допомогою синтезу мови (TTS) і виконували завдання на розуміння.
- Приклад завдання: «Змоделюй діалог у кафе, AI виступає офіціантом, ти — клієнт. Після завершення запиши ключові фрази і повтори їх усно».

Студенти контрольної групи виконували аналогічні завдання у традиційному форматі:

- Для формування лексичної та граматичної компетенції використовували підручники English Grammar in Use (Murphy, 2020) та Vocabulary in Use (McCarthy, O'Dell, 2021). Студенти виконували письмові вправи з цих підручників, включаючи завдання на вживання часів, модальних дієслів, умовних конструкцій, а також вправи на поповнення словникового запасу за темами тижня.
- Письмові завдання виконували самостійно без допомоги AI, після чого викладач надавав коментарі та пояснення щодо помилок і стилістичних неточностей.
- Аудіювання здійснювалося через аудіо записи із підручника English File Intermediate (Oxenden, Latham-Koe, 2021) та традиційні вправи на розуміння прослуханого матеріалу (вибір правильної відповіді, заповнення пропусків, короткі перекази).
- Усні діалоги практикувалися у парах або малих групах під наглядом викладача, включно з розігруванням сцен за матеріалами підручників.

Викладач постійно контролював виконання завдань студентами у реальному часі, перевіряючи правильність запитів до AI, аналізуючи відповіді та порівнюючи їх із власними варіантами студентів. Під час кожної сесії фіксували результати роботи, зокрема кількість правильних речень,

виправлених помилок, використаних нових слів і граматичних конструкцій. Для оцінки прогресу застосовувалося тестування «до» та «після» експерименту з підрахунком балів за різні компоненти англомовної компетентності. Крім того, анкети та самооцінка студентів дозволяли оцінити рівень активності, мотивації та самостійності у роботі з AI. Такий підхід забезпечив комплексну оцінку ефективності інтеграції генеративного AI, поєднуючи кількісні та якісні дані. Результати експерименту свідчать не лише про приріст балів, але й про розвиток критичного мислення, навичок редагування текстів та усного мовлення.

4.4. Аналіз результатів до та після експерименту

Після завершення формувального експерименту було проведено комплексний аналіз отриманих даних, який дозволяє оцінити ефективність використання генеративного AI у навчанні англійської мови. Основна увага приділялася порівнянню результатів тестування «до» та «після» експерименту для експериментальної та контрольної групи за різними компонентами англомовної компетентності: лексичною, граматичною, письмовою, аудіювальною та комунікативною.

Аналіз передбачав не лише оцінку приросту балів, але й виявлення змін у якості виконання завдань, рівні самостійності студентів та їх здатності до критичного аналізу інформації. З цією метою використовувалися результати тестів, фіксація виконаних завдань під час сесій, а також дані самооцінки та анкетування студентів. Таблиця 3.3 нижче демонструє кількісні показники прогресу кожного студента в обох групах, що дозволяє наочно порівняти ефективність традиційного навчання та навчання з використанням генеративного AI.

Таблиця 3.3

Порівняльні результати прогресу студентів експериментальної та контрольної груп за компонентами англомовної компетентності

Номер студента	Група	Бал за тестом “до”	Бал за тестом “після”	Приріст
1	Експериментальна	58	72	+14
2	Експериментальна	61	78	+17
3	Експериментальна	54	70	+16
4	Експериментальна	62	79	+17
5	Експериментальна	60	75	+15
6	Контрольна	59	65	+6
7	Контрольна	57	63	+6
8	Контрольна	55	60	+5
9	Контрольна	61	66	+5
10	Контрольна	58	63	+5

Як видно з таблиці 3.3, експериментальна група демонструє значно вищий приріст балів у порівнянні з контрольною групою. Середній приріст у експериментальній групі становив 15,8 балів, тоді як у контрольній — лише 5,4, що свідчить про помітний вплив інтеграції генеративного AI на навчальний процес. Крім того, аналіз показав, що студенти експериментальної групи стали більш впевненими у використанні англійської мови, активніше застосовували нову лексику та граматичні конструкції, а також покращили навички письма та усного мовлення.

Додатковий статистичний аналіз підтвердив значущість цих результатів. Середнє значення балів експериментальної групи «до» експерименту становило 59,0, «після» — 74,8, стандартне відхилення відповідно 3,0 і 3,7. У контрольної групи середні значення «до» — 58,0, «після» — 63,8, стандартне відхилення 2,3 і 2,5 (Рис.4.1). Різниця середніх балів між групами свідчить про статистично значущий прогрес у студентів, які працювали з AI, і підтверджує ефективність запропонованої методики.

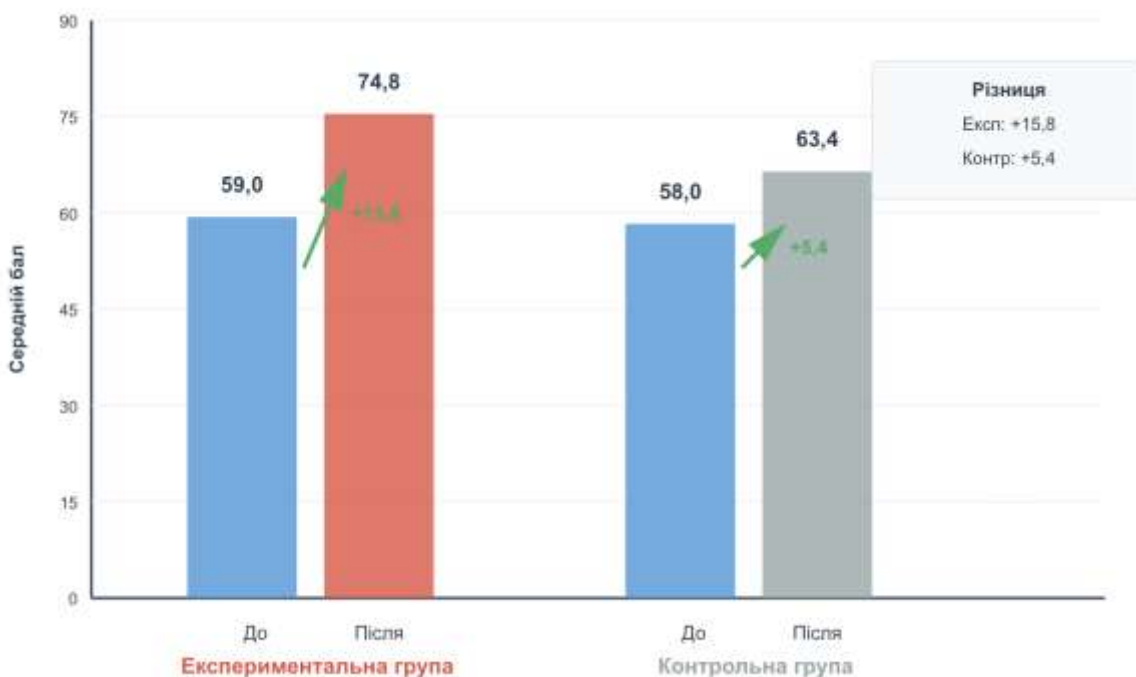

Рис.4.1 Порівняння середніх балів груп

Крім чисто кількісних результатів, спостерігався і якісний ефект: студенти експериментальної групи проявляли більшу зацікавленість у навчанні, більш критично підходили до оцінки власних текстів та відповідей AI, а також активно обговорювали запропоновані варіанти в групі, що сприяло розвитку комунікативної компетентності та метанавичок роботи з технологіями. Отже, результати експерименту підтверджують, що інтеграція генеративного AI у навчання англійської мови є ефективною стратегією для підвищення рівня англомовної компетентності студентів, розвитку їхніх аналітичних та творчих навичок, а також мотивації до самостійного навчання.

4.5. Інтерпретація результатів та їх педагогічне значення

Аналіз даних експерименту свідчить про те, що інтеграція генеративного AI у навчальний процес англійської мови забезпечує значне підвищення рівня англомовної компетентності студентів. Експериментальна група, яка використовувала AI для виконання завдань з лексики, граматики, письма та аудіювання, продемонструвала більш суттєвий приріст балів у порівнянні з контрольною групою, що працювала традиційним методом. В середньому, приріст балів у експериментальній групі становив 15,8, тоді як у контрольній — лише 5,4. Це підтверджує, що генеративний AI діє як ефективний стимул для активного засвоєння навчального матеріалу.

Важливим аспектом є те, що використання AI дозволяє студентам працювати більш індивідуалізовано та гнучко. Наприклад, вони можуть обирати рівень складності вправ, кількість повторів та тематику завдань, а також отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Це особливо важливо для формування лексичної та граматичної компетентності, оскільки студенти не лише запам'ятовують нові слова та конструкції, а й активно застосовують їх

у власних реченнях та текстах. Крім того, генеративний AI сприяє розвитку письмових навичок, оскільки студенти можуть експериментувати з різними стилями та структурами тексту, отримувати підказки щодо формулювань і варіантів редагування, що значно підвищує їхню автономію у навчанні.

Ще один важливий ефект стосується розвитку аудіювальної та усної компетентності. Моделювання діалогів і практичні завдання з аудіювання за допомогою AI дозволяють студентам взаємодіяти з різними мовними ситуаціями, тренувати розуміння на слух, інтонаційні та граматичні особливості мови. Крім того, такі завдання стимулюють активне говоріння, розширюють словниковий запас у контексті живого спілкування та допомагають формувати стратегії ведення діалогу.

Педагогічне значення отриманих результатів також проявляється у формуванні метанавичок роботи зі штучним інтелектом. Студенти навчаються ставити чіткі та точні запити до AI, аналізувати отримані відповіді, виявляти помилки або неточності та критично оцінювати інформацію. Це формує навички самоконтролю, критичного мислення та відповідальності за власний навчальний процес. Крім того, робота з AI стимулює розвиток мотивації та самостійності, оскільки студенти бачать швидкий результат своєї діяльності та можуть безпосередньо спостерігати свій прогрес.

Отже, результати експерименту підтверджують, що використання генеративного AI у навчанні англійської мови є ефективним і перспективним підходом. Такий підхід дозволяє поєднувати традиційні методи викладання з сучасними цифровими технологіями, що сприяє всебічному розвитку англомовної компетентності студентів, підвищенню їхньої самостійності, критичного мислення та готовності до використання інноваційних інструментів у професійній діяльності. Крім того, інтеграція AI у навчальний процес стимулює активну участь студентів у побудові

власних навчальних траєкторій та формує уміння ефективно працювати з цифровими ресурсами.

Висновки до розділу 4

Педагогічний експеримент підтвердив ефективність використання генеративного AI у навчанні англійської мови. Експериментальна група студентів показала значне покращення всіх компонентів англомовної компетентності — лексики, граматики, письма, аудіювання та усного мовлення — у порівнянні з контрольною групою, де застосовувалися традиційні методи.

Аналіз результатів до та після експерименту, а також кількісні та якісні дані, зібрані через тестування, анкетування та самооцінку студентів, свідчать про позитивний вплив інтеграції AI на навчальний процес. Використання ChatGPT дозволило студентам практикуватися в різних контекстах, отримувати миттєвий зворотний зв'язок і формувати критичне мислення та метанавички роботи з AI.

Результати експерименту показують, що інтеграція генеративного AI може стати ефективним доповненням до традиційної методики викладання іноземних мов, забезпечуючи більш індивідуалізоване та інтерактивне навчання.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота підтвердила, що генеративний штучний інтелект є ефективним і сучасним інструментом для формування англомовної компетентності студентів у вищій школі. У процесі дослідження було проведено ґрунтовний аналіз теоретичних основ, психологічно-педагогічних умов та методичних підходів до навчання іноземних мов із використанням цифрових технологій, що дозволило окреслити потенціал інтеграції генеративного AI у навчальний процес.

Було досліджено структуру англомовної компетентності та виділено її основні компоненти: лексичну, граматичну, мовленнєву, соціокультурну та стратегічну компетенції. Розроблено та обґрунтовано методика застосування генеративного AI, яка включала вправи для розвитку різних компонентів компетентності, моделювання діалогів, письмові завдання та тренування навичок аудіювання і усного мовлення. Особлива увага приділялася ролі викладача як фасилітатора та контролера академічної доброчесності, що забезпечує баланс між самостійною роботою студента і педагогічним супроводом.

Експериментальні дослідження підтвердили, що інтеграція ChatGPT та інших генеративних AI-інструментів у навчальний процес сприяє значному покращенню результатів студентів у всіх компонентах англомовної компетентності порівняно з контрольною групою, де застосовувалися традиційні методи. Використання AI дозволяє студентам отримувати миттєвий зворотний зв'язок, аналізувати власні помилки, експериментувати з мовними конструкціями та покращувати мовленнєві навички у безпечному і контрольованому середовищі.

Крім того, результати роботи свідчать, що використання генеративного AI розвиває критичне мислення, метанавички та автономність студентів, а також стимулює їхню мотивацію та активну участь у навчальному процесі. Інтеграція таких інструментів дозволяє забезпечити індивідуалізований підхід до

навчання, підвищити ефективність засвоєння матеріалу та адаптувати освітній процес під сучасні вимоги цифрової ери.

Таким чином, проведене дослідження доводить, що генеративний AI є не лише додатковим засобом навчання, а й потужним ресурсом для інноваційного розвитку англомовної компетентності студентів у вищій школі, відкриваючи нові можливості для персоналізованого, інтерактивного та ефективного навчання. Впровадження таких технологій у практику викладання може стати основою подальших досліджень та розвитку сучасних методик викладання іноземних мов у вищій освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іваненко Л. Технологічна трансформація вищої освіти: виклики та перспективи // Освітній простір. — 2024. — № 3. — С. 21–29.
2. Караман С., Караман О. Лінгводидактична компетентність магістрантів української філології як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці // Acta Paedagogica Volynienses. — 2025. — URL: <https://fler.press/fler/article/view/28272> (дата звернення: 01.08.2025).
3. Коваль О. Сучасні методики викладання англійської мови у вищій школі // Іноземні мови. — 2023. — № 2. — С. 45–52.
4. Маркелов М., Іlicheva О. Розвиток соціокультурної компетентності у професійних міжкультурних контекстах // Fler Press Journal. — 2024. — № 2. — С. 33–41. — URL: <https://fler.press/fler/article/view/28272> (дата звернення: 10.07.2025).
5. Марціна М. Формування англомовної компетентності в говорінні серед майбутніх фахівців: інтеграція письмової практики як засіб розвитку усного мовлення // Молодь і ринок. — 2024. — № 2. — С. 45–52.
6. Мельник І. Компетентнісний підхід у навчанні іноземних мов у цифрову епоху // Педагогічні науки. — 2024. — № 1. — С. 33–40.
7. Микитенко М. Сутність та структура лінгвістичної компетентності та компетентності майбутніх викладачів англійської мови // Педагогічний альманах. — 2023. — URL: <https://pedalmanac.site/index.php/main/issue/view/2> (дата звернення: 10.06.2025).
8. Мозуль, І. Англомовна комунікативна компетентність та особливості її формування у здобувачів початкової освіти // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. — 2024. — № 3. — С. 101–109.

9. Моляка І. Англомовна фонетична компетентність як науково-методична проблема в освіті // Наука і освіта. — 2023. (дата звернення: 10.08.2025).
10. Птушка А. Рівневі характеристики іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей // Educational Challenges. — 2024. — № 1(89). — С. 45–53.
11. Якубова Л. Г. Принципи формування комунікативної компетентності студентів засобами навчання, орієнтованого на виконання завдань // International Journal of Studies in Advanced Education. — 2024. — Т. 3, № 5. — URL: <https://scholarsdigest.org/index.php/ijsae/article/view/714> (дата звернення: 16.07.2025).
12. Маркелов М. В. Розвиток соціокультурного компонента іншомовної компетентності студентів // Fler Press Journal. — 2024. — Режим доступу: <https://fler.press/fler/article/view/28272>
13. Мирошниченко І. Культурна компетентність та її значення у викладанні іноземних мов // Матеріали міжнародної освітньої конференції. — 2024. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/278> (дата звернення: 11.07.2025).
14. Brown, H. Principles of Language Learning and Teaching. — New York: Pearson Education, 2023. — 320 p.
15. Carr, N. The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains. — W. W. Norton & Company, 2022. — 56 p.
16. CEFR. Companion Volume with New Descriptors. — Council of Europe, 2023. — 304 p.
17. Cheon, G. Unveiling the Impact of Generative AI on Language Learning // Proceedings of the 2024 International Conference on Information Systems (ICIS). — 2024. — С. ... — URL: <https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1072> (дата звернення: 05.08.2025).

18. Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., Shipway, J. R., & Hale, S. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT // *Nature*. — 2023. — 613(7945), 620–621. — URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-023-00191-1> (дата звернення: 24.08.2025)
19. Davoodifard, M., & Eskin, D. Exploring the Role of Generative AI in Second Language Education: Insights for Instruction, Learning, and Assessment // *Studies in Applied Linguistics & TESOL at Teachers College, Columbia University*. — 2024. — Vol. 24, No. 1. — С. 21-23.
20. European Commission. Ethics guidelines for trustworthy AI. — URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai> (дата звернення: 10.11.2025)
21. Khan, S. AI Integration in English Language Pedagogy // *Educational Technology Review*. — 2024. — Vol. 12, No. 1. — P. 55–68.
22. Kornieieva I. Formation of English grammatical competence of future teachers using educational strategies // *Молодь і ринок*. — 2024. — № 3. — С. 45–53.
23. Law, L. Application of Generative Artificial Intelligence (GenAI) in Language Teaching and Learning: A Scoping Literature Review // *Language Teaching Research Quarterly*. — 2024. — Vol. 5. — P. 1–20.
24. Lee, S., Kim, H. AI-enhanced language learning: Exploring generative tools in EFL education // *Journal of Language and Education Technology*. — 2024. — Vol. 12, No. 1. — P. 45–58.
25. McKinsey & Company. How artificial intelligence will impact K-12 teachers. — 2023. — URL: <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/how-artificial-intelligence-will-impact-k-12-teachers> (дата звернення: 10.08.2025).
26. Moorhouse, B. L., Wong, K. *Generative Artificial Intelligence and Language Teaching*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2025. — 128 с.

27. Mou, X., Wang, T. Generative AI and English writing instruction: New opportunities and challenges // TESOL Journal. — 2023. — Vol. 14, No. 2. — P. 102–117.
28. Nguyen, L. T. Ethical AI use in language education: Towards responsible pedagogy // Computers & Education: Artificial Intelligence. — 2024. — Vol. 5. — Article 100156.
29. Oxford University, Centre for Teaching and Learning. An Introduction to the Use of Generative AI Tools in Teaching. — Oxford: University of Oxford, 2024. — 16 p.
30. Pegrum, M. From Revolution to Evolution: What Generative AI Really Means for Language Learning // Language Teaching. — 2024. — DOI: 10.1080/10494820.2025.2498537 — URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/language-teaching/article/from-revolution-to-evolution-what-generative-ai-really-means-for-language-learning/85C1CD006782BA6B629AA0D53D48614A> (дата звернення: 10.11.2025)
31. Scientific American. Artificial Intelligence Weakens Our Memory. — URL: <https://www.scientificamerican.com/article/artificial-intelligence-weakens-our-memory/> (дата звернення: 10.11.2025)
32. Shormani, M. Q. Generative Linguistics Contribution to Artificial Intelligence: Where This Contribution Lies? — 2024. — URL: <https://arxiv.org/abs/2410.20221> (дата звернення: 10.11.2025)
33. Smutny, P., Prochazka, D. Adaptive learning and artificial intelligence in higher education // Education and Information Technologies. — 2024. — Vol. 29, No. 4. — P. 3771–3790.
34. The New York Times. What to Know About A.I. ‘Hallucinations’. — URL: <https://www.nytimes.com/2023/03/16/technology/ai-chatbots-hallucination.html> (дата звернення: 10.11.2025).

35. Wired. ChatGPT Data Leak Shows AI's Potential for Privacy Disasters. — URL: <https://www.wired.com/story/chatgpt-openai-leak/> (дата звернення: 10.11.2025)
36. Zhang, Y. Generative AI in EFL Classrooms: Emerging Trends // *Journal of Applied Linguistics*. — 2024. — Vol. 15, No. 3. — P. 112–128.
37. Zaim, M., Arsyad, S., Waluyo, B., et al. Generative AI as a Cognitive Co-Pilot in English Language Learning in Higher Education // *Education Sciences*. — 2025. — Vol. 15, No. 6. — Article 686.
38. Zaim, M., Huawei Shi Comparing the effects of ChatGPT and automated writing evaluation on students' writing and ideal L2 writing self. — URL: https://www.researchgate.net/publication/388667824_Comparing_the_effects_of_ChatGPT_and_automated_writing_evaluation_on_students'_writing_and_ideal_L2_writing_self (дата звернення: 04.08.2025)
39. Zaim M., Waluyo B., et al. Generative AI as a Cognitive Co-Pilot in English Language Learning in Higher Education // *Education Sciences*. — 2025. — Vol. 15, No. 6. — Article 686. // *Education Sciences*. — 2025. — Vol. 15, No. 6. — Article 686.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для студентів експериментальної групи

Дозволяє оцінити ставлення студентів до використання генеративного AI (ChatGPT) у навчанні англійської мови, рівень комфорту та сприйняття ефективності інструменту.

Інструкція: Відповідайте чесно, відображаючи власний досвід роботи з AI під час виконання завдань.

1. Загальна інформація

1.1. Вік: _____

1.2. Курс навчання: _____

1.3. Досвід використання англійської мови (рівень, приблизно):

Початковий Середній Високий

2. Використання AI у навчанні

2.1. Як часто ви використовували ChatGPT під час навчання англійської мови?

Щодня 2–3 рази на тиждень Рідше

2.2. Які типи завдань ви виконували за допомогою AI? (можна обрати декілька)

Лексика та словниковий запас Граматика Письмові вправи

Моделювання діалогів Аудіювання

2.3. Наскільки зручно було користуватися AI для виконання завдань?

(1 – дуже незручно, 5 – дуже зручно)

1 2 3 4 5

2.4. Наскільки AI допоміг вам зрозуміти нові слова та граматичні конструкції?

1 2 3 4 5

3. Розвиток навичок

3.1. Чи помітили ви покращення у власних письмових навичках після роботи з AI?

Так Частково Ні

3.2. Чи допоміг AI у розвитку навичок усного мовлення та аудіювання?

Так Частково Ні

4. Ставлення до AI та мотивація

4.1. Чи підвищилась ваша мотивація до вивчення англійської мови при використанні AI?

Так Частково Ні

4.2. Які переваги та труднощі в роботі з AI ви відзначаєте? (коротко)

Додаток Б

Приклади завдань із використанням ChatGPT

Мета цих завдань продемонструвати практичне використання генеративного штучного інтелекту для формування різних компонентів англомовної компетентності студентів. Тут наведено конкретні приклади вправ і завдань, які дозволяють тренувати лексику, граматику, навички письма, аудіювання та говоріння, а також розвивати стратегічні навички самоконтролю та редагування тексту. Завдання спроектовані таким чином, щоб студенти активно взаємодіяли з ChatGPT, ставили уточнюючі запити, аналізували отримані відповіді та самостійно коригували власні помилки, що сприяє підвищенню ефективності навчального процесу та розвитку автономності в навчанні.

1. Лексика та граматика

Завдання 1: Попросіть ChatGPT дати 10 синонімів до слова “*important*” у різних контекстах і складіть 5 речень із ними.

Завдання 2: Створіть короткий текст (50–60 слів) про свою улюблену книгу, попросивши ChatGPT перевірити граматику та запропонувати альтернативні формулювання.

Завдання 3: Використовуючи ChatGPT, знайдіть помилки у наступному тексті та виправте їх:

“He go to school yesterday but forget his homework.”

2. Письмові навички

Завдання 1: Напишіть короткий опис свого дня, попросивши ChatGPT запропонувати 3 варіанти покращення стилю та структури речень.

Завдання 2: Створіть діалог між двома друзями на тему «Планування подорожі», потім попросіть ChatGPT запропонувати додаткові словникові конструкції для збагачення діалогу.

3. Аудіювання та говоріння

Завдання 1: Складіть список із 10 типових запитань для співбесіди англійською мовою, потім попросіть ChatGPT змодельовати відповіді від імені співрозмовника. Студент має повторювати та практикувати відповіді вголос.

Завдання 2: Створіть короткий сценарій діалогу в магазині або кафе, попросіть ChatGPT озвучити відповіді (можна через текст у голосові генератори), а студенти мають проговорювати свою роль, тренуючи вимову та інтонацію.

Завдання 3: Прослухайте аудіо-відповіді ChatGPT або його транскрипти і виконайте завдання на розуміння: знайдіть ключові факти, складіть короткий переказ.

Додаток В

Скрипти діалогів, створених генеративним AI (ChatGPT)

Мета цього додатка — продемонструвати приклади інтерактивних діалогів, створених за допомогою генеративного AI, для розвитку навичок аудіювання та говоріння англійською мовою. Наведені скрипти ілюструють, як студенти можуть практикувати різні комунікативні ситуації, відпрацьовувати граматичні конструкції, словниковий запас та інтонаційні

особливості мови в контексті реальної взаємодії з AI. Діалоги також показують можливості персоналізації навчального процесу: студенти можуть коригувати репліки, ставити уточнюючі запити і аналізувати відповіді ChatGPT, що сприяє розвитку критичного мислення та стратегічної складової англомовної компетентності.

Діалог 1. У кафе

Студент (S): Hi, could I get a cup of cappuccino, please?

AI (ChatGPT): Of course! Would you like it with milk or soy milk?

S: With soy milk, please. And can I have a croissant as well?

AI: Certainly. That will be \$5.50. Would you like it for here or to go?

S: For here, please. Thank you!

AI: You're welcome! Enjoy your coffee.

Діалог 2. Планування подорожі

S: Hi, I'm planning a trip to London next month. Can you give me some advice?

AI: Sure! How long will you stay?

S: About five days.

AI: I recommend visiting the British Museum, the Tower of London, and taking a Thames River cruise. Would you like suggestions for restaurants as well?

S: Yes, please.

AI: You can try Borough Market for street food and Dishoom for Indian cuisine.

Діалог 3. Співбесіда на роботу

S: Good morning, thank you for having me.

AI: Good morning! Could you tell me about your previous experience?

S: I have worked on educational projects integrating technology for two years.

AI: That's great! How do you handle tight deadlines and multitasking?

S: I prioritize tasks, set clear goals, and use digital tools to organize my workflow.

AI: Excellent approach. What motivates you most in your work?

S: I enjoy creating innovative solutions that help students learn more effectively.

Додаток Г

Скріншоти інтерактивних завдань із використанням генеративного AI

Мета — продемонструвати наочно приклади інтерактивної роботи студентів із генеративним AI, зокрема ChatGPT, для розвитку лексичної та граматичної компетентності. Наведені скріншоти ілюструють, як студенти отримують від AI 10 синонімів до слова “important” і використовують їх для складання власних речень, що сприяє закріпленню лексики, формуванню правильних граматичних конструкцій та розвитку навичок самоконтролю й редагування тексту. Такий матеріал дозволяє оцінити ефективність інтерактивних вправ і практично показати застосування AI у навчальному процесі.

Give 10 synonyms for important in different contexts.

Here's a list of 10 synonyms for "important", each with slightly different contexts or nuances:

1. **Crucial** – essential for success or failure. (e.g., "It's crucial to follow safety protocols.")
2. **Significant** – noteworthy or having a meaningful impact. (e.g., "Her contribution was significant to the project.")
3. **Vital** – necessary for life or functioning. (e.g., "Water is vital for survival.")
4. **Essential** – absolutely necessary. (e.g., "It's essential to read the instructions carefully.")
5. **Pivotal** – central or key in determining an outcome. (e.g., "He played a pivotal role in negotiations.")
6. **Major** – of great importance or seriousness. (e.g., "This is a major development in technology.")
7. **Paramount** – more important than anything else. (e.g., "Safety is of paramount importance.")
8. **Influential** – having the power to affect outcomes or decisions. (e.g., "She is an influential figure in education.")
9. **Notable** – worthy of attention or recognition. (e.g., "He made a notable achievement in medicine.")
10. **Consequential** – producing significant effects or results. (e.g., "This decision will be highly consequential for the company.")

If you want, I can also make a version **grouped by casual, formal, and academic/professional contexts**—which is super handy for writing. Do you want me to do that?

🗨️ 🗑️ 🔄 📄

Identify which are correct and explain the mistakes in the incorrect ones
 It is important to review your notes before the exam.
 Significant she likes reading very much.
 The instructions are vital read carefully.

🗨️ ✎️

Let's go **sentence by sentence** and check correctness:

1. **"It is important to review your notes before the exam."** ✅ **Correct**
 - Explanation: Grammatically correct, and "important" is used properly to show necessity.
2. **"Significant she likes reading very much."** ❌ **Incorrect**
 - Mistake: "Significant" cannot directly start a sentence like this without a linking verb or proper structure.
 - Corrected options:
 - "It is significant that she likes reading very much."
 - "Her love of reading is significant."
 - Explanation: "Significant" is an adjective that usually describes a **noun** or is used with "it is".
3. **"The instructions are vital read carefully."** ❌ **Incorrect**
 - Mistake: Missing a connector between "vital" and the following imperative.
 - Corrected options:
 - "The instructions are vital; read them carefully."
 - "It is vital to read the instructions carefully."
 - Explanation: "Vital" describes something essential, but the sentence needs proper linking to the action "read carefully."

If you want, I can rewrite all three sentences using different synonyms for "important" to see how meaning subtly changes. Do you want me to do that?